

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΝΕΑ

Βδομαδιατικό Φύλλο Τεχνης

ΙΔΡΥΤΗΣ ΙΔΙΟΧΤ.: Γ. ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ — ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Κ. ΖΑΪΜΗΣ — ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΧΤΗΣ: Κ. Α. ΜΕΡΑΝΑΙΟΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΛΕΚΚΑ 29 ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΩΜΑΤΙΟΥ 23 — ΧΡΟΝΟΣ Α' — ΑΡΙΘ. 29 — ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ 5.000 — ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΒΑΤΟ 25 ΔΕΚΕΜΒΡΗ 1943

ΣΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ

Ἡ ἔρευνα πού ἀρχίζουμε σήμερα ἴσως ἔκανε πολλούς ἀναγνώστες μας ν' ἀπορήσουνε ὅταν ἐδιάβασαν τὰ ἐρωτήματα πού βάλουμε στό προηγούμενο φύλλο. Θά πιστεύουνε, τὸ ἴδιο σὰν καὶ μᾶς, πὼς καταπιανόμεστε μὲ ζητήματα πού ἔχουνε ἀναλυθεῖ καὶ ταξινομηθεῖ πιά, ὅπως τοὺς ταιριάζει. Μὰ στὴν γύρω μας πραγματικότητα ὅλα τοῦτα τὰ προβλήματα ὑπάρχουνε, γιατί τὰ συζητᾶνε ἀκόμα σὰν ἐπικαίρα, καὶ ὄχι μονάχα νέοι παρά καὶ ὄριμοι λογοτέχνες, συγκινημένοι ἀπὸ τὶς παλιές πιά γιὰ σήμερα ἐπαναστατικές αὐτὲς τάσεις στὴν τέχνη, τὶς μπάζουνε στὴν καλλιτεχνική τους δημιουργία.

Τοῦτο ἀκριβῶς μᾶς παρακίνησε νὰ κοιτάξουμε νὰ δοῦμε τί σπρώχνει ὄλους αὐτοὺς τοὺς ποιητὲς καὶ καλλιτέχνες, καὶ τραβᾶνε τὸ δρόμο πού ἀνοίξανε ἐδῶ καὶ τριάντα ἢ καὶ περισσότερα χρόνια οἱ συνάδελφοί τους στὴ Δύση. Δὲν θάτανε σωστὸ νὰ παραγνωρίσουμε αὐτὴ τὴ διάθεση καὶ ὀρμή. Πρέπει νὰ τοὺς ἀκούσουμε καὶ νὰ ἀναρωτηθοῦμε μὴν τάχα κ' ἔμεις κάνουμε λάθος.

Μήπως δὲν εἶναι ὀλίγετα κ' ἔτσι πού τὸ νομίζουμε; Μήπως πέφτουμε ἔξω, ὅταν θαρροῦμε πὼς αὐτὲς οἱ διάφορες «μοντέρνες» σχολές, ξεπηδήσανε ἀπὸ τὶς παραχόρτασμένες κοινωνίες τῆς Δύσης, καὶ πὼς ἐδῶ στὸν τόπο μας δὲν ἔχουνε τὴ θέση τους; Μήπως δὲν εἶναι φροῦτα παρακμῆς; Μήπως δὲν σπάζουνε κάθε μορφή τέχνης, πολεμώντας ἔτσι αὐτὴ τὴν ἴδια τὴν τέχνη; Μήπως βγάλανε κιόλας τὸ ἄξιο ἔργο πού τὶς ἀντιπροσωπεύει;

Πρέπει νὰ παρακολουθήσουμε μὲ πολὺ προσοχή αὐτὰ πού θὰ εἰπωθοῦνε κ' ἀπὸ τὶς δυὸ μεριές, γιατί (Συνέχεια στὴ 2ῃ σελίδα)

Ἡ ΜΕΓΑΛὴ ΜΑΣ ΕΡΕΥΝΑ

ΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΠΟΙΗΤΙΚΑ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ Ἡ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΕΛΥΤΗ

ΣΑΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Απὸ τὸ 1930, ὅπότε ἀρχίσαν νὰ φανερόνται καὶ στὴν Ἑλλάδα οἱ πρῶτες προσπάθειες γιὰ τὸ ξεπέρασμα τῆς ἀκαδημαϊκῆς ἀντίληψης στὴν Τέχνη καὶ γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς καινούργιας ποιητικῆς καὶ ζωγραφικῆς, ἴσαμε σήμερα πού μιλάμε, ὅστερα δηλ. ἀπὸ δεκατρία μόλις χρόνια, μιὰ τεράστια μεταβολὴ ἔχει σημειωθεῖ μέσα στὴ νοοτροπία τῶν περισσότερων ἀνθρώπων πού ἀσχολοῦνται μὲ τὸ Πνεῦμα, καὶ κάθε μέρα οἱ καινούργιες ἰδέες ἐνισχυμένες περισσότερο κ' ἀπ' ὅ,τι οἱ ἴδιες τὸ πρόσημαν, ἀπὸ τὰ ζωντανότερα στοιχεῖα τοῦ τόπου, πρὸ πάντων ἀπὸ τὶς πυκνὲς γραμμὲς τῆς νεώτατης γενεᾶς, προχωροῦν γεμάτες ἐμπιστοσύνη κ' ἐλπίδα κατὰ τὸ Μέλλον. Στὶς εἰρωνεῖες τῶν δημοσιογράφων, στὸ εὐχολο πνεῦμα τῶν χρονογράφων, στ' ἀπογοητευτικὰ συμπεράσματα τῶν ἐπιπόλαιων κριτικῶν, στὶς περιφρονητικὰ στραμμένες πλάτες τῶν ἀνθρώπων πού ἀντιπροσωπεύανε τότε τὸ λογοτεχνικὸ καθεστῶς, ἡ Ζωὴ, μόνη της, ἤρθε νὰ δώσει τὴν καλύτερη ἀπάντησή. Οἱ νέοι πού πρωτοπαρουσιάζονται σήμερα στὸ κατώφλι τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς, ἄς μὴ παραξενεύονται ἀπὸ τὰ

λόγια τοῦτα, κ' ἄς ξέρουν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μικροὺς ἢ μεγάλους συντελεστὲς τοῦ ἀνανεωτικοῦ μας κινήματος δοκίμασαν στὰ πρῶτα πού χρόνια πολλὲς πίκρες καὶ πολλὲς ἀπογοητεύσεις βλέποντας μὲ τὴ ἀπάθεια, τὴ ἀναισθησία καὶ τὴ ἀκατανοησία ὑποδεχόντανε ἀκόμα κ' οἱ πῶς ἐξελιγμένοι πνευματικοὶ ὁδηγητὲς τοῦ πού μας τὶς βασανισμένες τους προσπάθειες. Ἀλήθεια, κανένας δὲν ἐφάνηκε τότε ἄξιος νὰ ὑποφιασθεῖ τὴ ποσοστὴ ἀγωνία γιὰ μιὰν ἀπομάκρυνση ἀπὸ τοὺς νεκροὺς ἐκφραστικὸς τρόπους, τὴ θάβειά λαχτάρα γιὰ μιὰ ριζικὴ ἀνανέωση, τὴ σοβαρότητα πνευματικῆς, τὴ μόχθος, κρυβόμενος πίσω ἀπὸ τὰ ἔργα τους, πίσω ἀκόμα κ' ἀπὸ κείνα πού φαντάζανε σὰν ἀπλᾶ παιχνίδια τῆς τύχης! Ἀλλὰ ἐκεῖνο πού, ἐμένα τοῦλάχιστον, ἀπέλιπε περισσότερο ἀπ' ὅλα, ἦταν ἡ ἔλλειψη μιᾶς σοβαρῆς, οὐσιαστικῆς κ' ἐνημερωμένης κριτικῆς, πού νὰ μὴν περιορίζεται πιά στὸ νὰ λέει ἀπλᾶ καὶ μόνο ἂν ἓνα ἔργο εἶνε καλὸ ἢ κακὸ, ὠραῖο ἢ ἀσχημὸ, ἀλλὰ πού νὰ βρῆσαι κάθε φορὰ ποιὸς ἦταν ὁ ἀληθινὸς στόχος τοῦ δημιουργοῦ καὶ ν' ἀποδείξει: γ.ὰ ποιὸ λόγο τὸ ἔργο του πετύχαινε ἢ ὄχι τοὺς σκοποὺς του ἐκεῖνους. Ἐβλεπα ἀκόμα, ὅτι κοντὰ στὶς ἄλλες ἀρετὲς πού ἔπρεπε νάχει σὲ κάθε χώρα (Συνέχεια στὴ 2ῃ σελίδα)

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΖΩΗ

Τὸ Κ. Α. ΜΕΡΑΝΑΙΟΥ

Τὰ σημερινὰ μας κριτήρια γιὰ τὴν τέχνη, εἶνε κριτήρια πού βρίσκονται σὲ ἄμεση σχέση καὶ συνάρτηση μὲ τὰ γενικώτερα κριτήρια τοῦ πολιτισμοῦ μας. Ἄν πάντοτε ἡ τέχνη ἦταν ἐκφραση τῆς ζωῆς, σήμερα πού ἡ ζωὴ εἶνε καθολικώτερη κ' ἡ τέχνη περισσότερο πλαταίνει κ' ἀγκαλιάζει καθολικώτερα τὴ ζωὴ. Ἄν ἡ ἐνεργητικὴ συμμετοχὴ τῶν ἀνθρώπων στὶς κοινὲς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς ἦταν ἄλλοτε πῶς περιορισμένη, ἂν τὸ πνεῦμα τῆς ἀτομικότητος κυριαρχοῦσε κάπως αὐταρχικώτερα, σήμερα βλέπουμε μιὰν ἄρση αὐτοῦ τοῦ πνεύματος, ἡ προτιμώτερα μιὰ πῶς συνειδητὴ ἀντιμετώπιση τῆς θέσης τοῦ ἀτόμου, σὲ συνολικώτερα προβλήματα τῆς ἐποχῆς. Ἄν θέλαμε συνοπτικὰ νὰ δώσουμε τὸν κύριο χαρακτήρα τῆς ἐποχῆς μας, θὰ μπορούσαμε ἀδίσταχτα νὰ ποῦμε πὼς εἶνε ἡ συνειδητὴ προαγωγὴ τῶν γενικώτερων ἐκπολιτιστικῶν ἐπιδιώξεων, τὸ ἀνθρώπινο πλάσμα τῶν πνευματικῶν κατακτήσεων καὶ ἡ στενὴ κ' ἀδιάκοπη ἐπαφὴ μὲ τὸν γοργὸ δόσο καὶ ἔπινο ρυθμὸ τῆς ἐξέλιξης τῆς πολυπλευρῆς ὅσο καὶ πολυκύμαντης σημερινῆς πραγματικότητος.

Αὐτὰ ἴσα-ἴσα εἶνε οἱ προϋποθέσεις γιὰ νὰ κυττάξουμε τὴν ἐποχὴ μας, ἀλλὰ προπάντως καὶ κύρια προϋποθέσεις γιὰ τὴ θετικὴ προσφορά τῶν ἀνθρώπων, τοῦ καθενὸς ἀπ' τὴ σκοπιὰ του, στὴν κοινὴ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπινου γένους.

Ὁ τελικὸς σκοπὸς τοῦ ἱστορικοῦ γίγνεσθαι, σκοπὸς πού περικλείεται σὰν ἀποκαλυπτικὸς πῶθος ἀκόμα καὶ στὶς μυθικὲς φαντασιώσεις τῆς πρωτόγονης ἀνθρωπότητας, σκοπὸς πού διαπερνᾶει καὶ πολλὰ θρησκευτικὰ κινήματα, εἶνε νὰ χαριστεῖ στὴν καθεμιᾶ ἀνθρώπινη ἀτομικότητα ἡ «ἔλλογη» καὶ πνευματικὰ διαφοροποιημένη δυνατότητα ζωῆς. Ἡ συνέπεια στὴ ζωὴ μας, ἡ γνώση τῆς οὐσίας της, τῆς συγκεκριμένης ἱστορικῆς παρουσίας της καὶ ἀκόμα ἡ κατανόησι τῆς δημιουργικῆς ζωτικότητάς της, γὰ μὲ λίγα λόγια τὰ ἄμεσα ἀνθρώπινα καθήκοντα.

Μ' αὐτὸ ἀκριβῶς ἐκφράζεται τὸ σύγχρονο ἀνθρώπινο αἷμα. Κι' ἂν αὐτὸ εἶνε χρέος γιὰ τὸν κάθε ἀνθρώπο, εἶνε περισσότερο γιὰ τὸν πνευματικὸν καὶ πῶς πολὺ ἀκόμα γιὰ τὸν καλλιτέχνη.

Ἡ κύρια, ἡ πρωταρχικὴ πηρὴ τῆς τέχνης εἶνε ἡ ζωὴ μὲ τὴ θερμὴ της καὶ τὸν παλμὸ της. Ὁ καλλιτέχνης εἶνε τὸ πῶς δοκιμασμένο μὰ καὶ σίγουρα τὸ πῶς πιστὸ παιδί της. Ἡ προσωπικὴ γνῶσι πού ἔχει ὁ καλλιτέχνης ἀπ' τὴ ζωὴ, ἡ πίκρα ἢ ἡ γλύκα πού τοῦ χάρισε εἶνε γι' αὐτὸν τὸ γάλα πού θὰ θρέψει τὴ σάρκα του καὶ πού θὰ ζυμώσει τὴν ἐμπνευσή

ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ ΦΥΛΛΟ ΠΟΥ ΘΑ ΕΙΝΕ

Δ Ω Δ Ε Κ Α Σ Ε Λ Ι Δ Ο

ΓΙΩΡΓΟΥ ΘΕΟΤΟΚΑ: γιὰ τὴν παράσταση τῆς Ἐκάρβης.

ΣΠΥΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ: Τὸ παιδικὸ σχέδιο (μὲ κλισέ ἀπὸ παιδικὰ σχέδια)

ΝΙΚ. ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ: Ψαλμὸς τοῦ Μᾶη.

ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ: Διήγημα

ΚΑΒΒΑΔΙΑ: Ποίημα

Ο ΒΕΝΕΖΗΣ: μιλάει γιὰ τὴν Αἰολικὴ γῆ

Ο ΛΟΓΟΘΕΤΙΔΗΣ: μᾶς μιλάει γιὰ τὸ ρόλο τοῦ Κνὸκ

ΕΛΥΤΗ: συνέχεια τῆς ἀπάντησής του στὴν ἐρευνά μας

ΒΑΣΙΛ. ΡΩΤΑ: ὁ ἥρωας, κωμῶδια

ΜΑΝΣΦΙΕΛΔ: διήγημα, μετάφραση Σοφίας Μαυροειδῆ Παπαδάκη

ΒΑΝ-ΓΚΟΓΚ: κομμάτια ἀπὸ τὰ γράμματα του στὸν ἀδελφὸ του Θόδωρο (μετάφραση Γαλάτειας Καζαντζάκη)

ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΦΥΛΛΟ

ΣΩΚΡΑΤΗ ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΥ: ἡ σημασία τοῦ λόγου στὸ θέατρο.

ΦΩΤΗ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ: Ὁ Ἀνέστης ὁ Τσομπάνης.

Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗ: Ποίημα.

Ι. ΒΑΛΛΑΩΡΙΤΗ: Ἐπίγραμμα.

Ο ΑΝΕΣΤΗΣ Ο ΤΣΟΜΠΙΑΝΗΣ ΤΟΥ ΦΩΤΗ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

Αρχαίοι άνθρωποι θρισκότανε στην Ανατολή Ισλαμ τα χρόνια μας. Πρόφραξα κι' εγώ καμπουσος, απ' αιώ- τους, κι' εβδα τί λογής ε- τανε οι αρχαίοι άνθρωποι, γιατί τώρα πιά θέν υπάρχουνε. Απομεινάνε οι ίδιοι από τα παλαιά χρό- νια της Τρωάδας, κι' ίδιοι ετσανε τον καιρό π' άκουγότανε χριστιανικό βασι- λειο ή Κωνσταντινούπολη, και βαστά- ξανε Ισλαμ τα χρόνια που γεννήθηκαν, δηλαδή βασταξόντανε ο Σουλτάν Αμ- ντουλλ Χανιτ Χάν. Από και κ' όστερα οδύσανε.

Ο τόπος ο δικός μας εδγάξε ανθρώ- πους μεγαλόσωμους και λεοντόκαρδους, για τόστο στάθηκε ξεκουσμένος και τι- μιμένος σ' άλλωρη την Τουρκία και στα μέρη της Ρωμηοσύνης, λές κ' ετσανε ή νέα Τρωάδα.

Κάποιον καιρό ετχαν πάγει στα μέρη της Μαγνησίας σε κάτι χωριά χριστιανικά, που θρισκότανε ανάμεσα στα τούρ κοχώρια, λεγόμενα Γιασιού Κιόγια, κ' οι ντόπιοι δέ έβρανε πού να με δάλλουνε και πού να με θέσουνε, σάν άκούσανε από πού μέρος εβήμονα. Άκουστά ετχανε τους κοντραμπαστζήδες και τους άλλους άφφάδες για καλήγρια τους ετχανε, και τους έβρανε με τα δνόματα, και πού τί έκανε ο κάθε ένας, ο Τγγανίτης, ο Μάρκος, ο Κανέλλος, ο Λαρέβος, οι Παγγήτες, ο Στελλάρας, ο Νικηφόρος, κι' άλλοι πολλοί, όπως στα χρόνια της Τρωάδας ετσανε ξεκουσμένοι, Ισλαμ μέσαστη σπηλιά, ο άντρετος Άχιλλέας, ο Έχτορας, ο Πάτροκλος, ο Αίαντας, ο Όδυσσεύς, ο Διομήδης, και στα κατοπινά τα χρόνια ο Νικηφόρος Φωκάς, ο Γιάννης Τομιτσάκης, ο Κωνσταντίνος Παλιουλόγος, ο Μάρκος Μπότσαρης, ο Κολκοτρώνης, ο Κίτσος Τζαβάλλας, ο Παύλος Μελές, κι' άλλοι.

Κατά τα παλληκάρια πώγαξε ο τόπος μας, ετχαν και τεγγίτες που κάνανε άρματα πλομιόμενα με μεράκι, δουλε- μένα με φιλή δουλειά, όλο σμάλτο, και θός και τα φημισμένα μαχαίρια με τα σκαλισμένα ακόνια κ' έχοντες τραγού- δια γραμμένα άπάνω στο λαιπί σουναι ρισομένα από τους μαχαϊράδες, σάν και τόστο το αλιόβροχο:

Καθιστός ακόσμως διάκώσος! Άραγε άν σπρωθώ! Στα άρματα μάτορας πρώτος ετσανε ο Φούσκας, μερακλής κι' άβος άνθρωπος, μιάν άνθρωπα οάν Κουταλιές, που στάλιζε τα λόγια του κ' ένα σωρό κλέφτικα τραγούδια, ψυχή ελογερή. Για τόστο, στο μαγαζι του ετχε γραμμέ- νο : «Οπλοποιεσιον τού Ηρακλεισιον». Η κεραλί του ετσανε σάν το Δεωιδά, με μακαριά άνακαταμένα μαλλιά, κι' ο λαϊμός του φαρδύτερος από τού κορμί πώγει χρονάρικο άγόρι, και δούλενε χειμώνα καλοκαίρι ζέστηθος, με τού που κάμωτο ξεκουμπότο. Στο μαγαζι του πη- γαίνανε και κουβεντάζαν τα παλληκάρια, λίγα λόγια και πρόνικα, σάν τα λόγια τών παλαιών Έλληνων, ρούχα παστρικά, φερσίματα άντρίκια. Μονάχα ο Φούσκας ο Τυρταλιος κουβεντάζε περι- σότερο, κι' όρες- όρες πωγγίριζε σάν μπουγάδε λέγοντας «έκ στήθους»:

«Τού Κίτσου ή μάνα κάθονταν στήν άκρη στο ποτάμι» κι' άλλα τέτοια «ποιήματα». Αλλά θμως και τους άφφάδες της πο- λιτείας άν τ' άφρησαν για άλλη φορά, άν ταϊριάζει κάποιος να τα σπου- ρώσους, κι' ός έρθοιμε σε κάτι άλλους ανθρώπους που ετσανε δλόστελα αρχαίοι, βουνίσιου κι' άνήμερου.

Μιά γενιά τέτοιοι άνθρωποι θήθηκαν πριν να γεννηθώ, κ' ετσανε από τού Πε- ντασχοχόρη, τοιμαναραίοι, γενιά με της υπέρρας μου τού σού. Αλλά τού χωριό ετσανε άργοντοχώρι, καλοπερασμένο σάν τόν Άβραάμ, μ' ανθρώπους καλούς και βλογγιμένους, που δέ μάθανανε μηδ έγράμματα μηδ τέχνες, μόνο δοσκοούσανε

τά πρόβατα και σπέρνανε. Άντρες και γυναίκες ετσανε πολύ έρωτιάρες, δλοένα γαμπρίζανε, μ' όλο που δέν κάνανε άτιμίες και τα σπίατα τους ετσανε οσυνά και τιμημένα.

Στή μέση τού χωριού ετχε τού σπίατα του ο αρχιτοελέγκρης, έβλω να πώ για την άσκληρηιά, που έβτανε μεγάλη και άρχοντοχτισμένη και στωλισμένη μ' άκρι σά πράγματα, και και μέσα καθόντανε σά φαρδύ θρόνο του ο άγιος Άθανάσιος Πατριάρχης Άλεξανδρείας, με την πλα τειά γενειάδα, μεγαλόα άνθρωπος, στωλι- σμένος με φελόνια χρυσά και με πετρα- χιλία και με έπιγονάτιο κεντημένο και πλώπιας μαλακά με τα μέστια του ά- πάνου σ' ένα χρυσό μαξιλάρι. Σάν πα- τέρας όλογοσε τα παιδιά του, άντρες και γυναίκες, και τα παιδιά τους, άσπο νικά και θηλικά, και τού διδύλο που τ' άκούσανε στο γνόατο τού έτρωρε τα λόγια του να τα διαδίκουε οι λίγοι γραμματιζόμενοι και να τένε στούς άλλους που δέ γινούσανε γραμματία. Και τους παραγγέλιε να μην μαλώνουνε, να μην κλέδουνε, να μη θυμώνουνε, κ' άγαπάνε τις γυναίκες τους, να πηγαί- νουνε στην έσκληρηιά και να μην μινουόου νε τους πεθαμμένους, για να τους προσ τατάει ο Χριστός που τόν ποσκινύθη και τόν δοξάζουμε:

«Τόν Άγιο Θανάση, τόν πατέρα τους διαπρίσανε τα παιδιά τους, για τόστο όλοι οι άντρες λεγόντανε Θανάσηδες, κ' οι πού πολλές γυναίκες λεγόντανε Μαρίας, κ' ετσανε μορφωκοιόμενες σάν τα χρονάρικα τ' άρνιά, σριχτοκρέατες, πλουσιόστηδες, με τις πλεξούδες Ισλαμ τή μέση, ντροπαλές, προκομιμένες και καθαρές, σά να θγαίνανε τα προικιά τους από τού φιδού τού στήμα, μόνο που γελούσανε και φωνάζανε δυνατά και σκαπιτάζανε τους άντρες.

«Τέτοι έβόσανε ειρηνημένοι αυτοί οι άνθρωποι. Ετχανε ένα ύποστατικό πάππο — προσπάππο, που τώκωνε ή θάλασσα, κ' ετχε άπάνου χωράφια και δασηρικά και κάμπουσα ζωντανά, έβδία και πρό- βατα και γίδια. Τότες που εβήμονα ά- κόμα μικρός, Ισλαμ τού χρονό, τα πρό- βατα τα σούλαξε ο Άλέξης Καψάλης, παλληκαρόπουλο ως εικοσιόδο χρονό, ψαγγιούδες της γιγαγιάς μου, που τόν ετχε διαπρίσει. Όποτε έργάτανε άπάνου στόν άντα, πήγαμε και φιλοσε τού γέ- ρου της νουνάς του, που ετσανε μεγαλό- γυναικά σάν πασαλίνα, καθισμένη στα ροπέδι άπάνου τού μεντερί, και τόν ρά- ταγε για τα ζωντανά και τίνα και πάλλο.

Τούτος ο Άλέξης ετχε σκωτωμένον έναν Τούρκο και κάρταγε στή νουά του και κείνη τόν έκαρτε και σούλαγε τα πρόβατα. Μάλιστα δυό φορές ετσανε περατικοί κάτι Τούρκοι Καπιζέδες μ' έναν άντικαιο (θεκανέα), κι' άπου φά- γανε κ' ήπιανε, κατá τα συνειθισμένα, ρωτήζανε τή νουά του αν τυχόν πέρα- σε από και αυτός ο «κατσάκης» δηλαδή ο φυθόκιος, αλλά ή γιγαγιά μου γύρισε και τους ετξε λοξά και θυμωμένα, κ' οι Τούρκοι της κάνανε τεμνιά και ζητή- ξανε να τους σπιπαθήσει γι' αυτό που ρωτήζανε. Τέτοια φυσική έξουσία ετχε αυτή ή γυναίκα.

Τού σού τ' Άλέξη ετσανε όλοι τομ- πάνινδες, από τότες πώγινη ο κόσμος, γιατί ο τομπαίνος ετνε ή πρώτη δου- λειά πώκανε ο άνθρωπος. Ο πατέρας του ετχε σκωτώσει και κείνος έναν ζειμ- πένη, κ' έκανε φυλακή κάμπουσα χρό- νια, μα δέν πέθανε και θήρξε όσω και φύλαγε και κείνος πρόβατα τού χωριό. Ο θεός του ετσανε ο ξεκουσμένος Μάρ- κος, πώχε τρομάξει τόν κόσμο με την παλληκάρια του, και πήρε τα μάτια του και πήγε στή Σάμιο και σ' άλλα με- ρη, έκανε φυλακή στο Μπουντούμι, ο μένος μέσα τού νερό, μπόρος θμως και τούκοσε από τή φυλακή κι' άριμώσανε δυό κατρία κ' έκανε μεγάλα κατορθώ- ματα, κ' έχωσε πολύ αήμα, στή στεριά

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΣΤΙΧΟΙ

Ζητούσα να σ' έβρω. Σε βρήκα : Ποιός ξέρει... Άνέμοι φυσήξαν πού μ' έχου σασισει Φοβάμαι και τρέμου τη Μοίρα, μη φέρει Εκείνο που πίκρα θ' άψοσει.

Ισκιώσαν οι δρόμοι, γερό τού φεγγάρι Ρωτάω τού σκοτάδι μην ξέρει. Δέν ξέρει... Λοστέρια που φέβγουν κι' αφίνου ανχάρι Στά ουράνια ξεσέρνει τ' αγέρι,

Ζητώ για να σ' έβρω. Ποιός ξέρει που νάσαι... Τη φτέρνα λαβώνου σκληρά τα χαιλικά Σ' ενάλιες σπηλιές με σειρήνες κοιμάσαι Στόν ύπνο σου μύρο τα φύκια.

Πιόν ξέρει άν θά σ' έβρω. Τό σκότος απλώνει Νεκρά έπνεμένα τα μάρβα φερά του Εσένα γυρεύου. Τόν κάμπο κυκλώνει Ελπίδα και πόθος θανάτου.

Στερνά δέν θά σ' έβρω. Τα χρόνια κυλούνε, Λευκά τα μαλιά μου. Κοιτάζω τού χώμα. Γαλήνη και λήθη γλυκά με καλούνε Και ψάχνα, και ψάχνα, ακόμα...

M. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗΣ

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

(Του Νίκου Γκάτσου)

Τ' άγριο περιστέρι έκανε πέντε μήνες να χαλάσει τή φωλιά του Και να πετάξει τ' αυγά του στο ποτάμι. Και σού, ήλιε μου άφραντε, Πήρες τού κόκκινου σπαθί Του Ρωμανού, τού καστροπολεμίτη, Και μ' ένα χτύπο Και μ' ένα πήδημα Ράγιος τού ψηλό βουού τού δεντροφυτεμένο Κι' ήπιες τού αίμα τού σκορπιού Τού αίμα τού βουού Και τώρα άνθιζει ο Μάης στις πλάτες σου Και τώρα άνθιζει ή άνοιξη στα τμήθεια και στα φρούδια σου.

I. ΒΑΛΑΟΡΙΤΗΣ

Μετα τού διήγημα τού Θράσου Καστανάκη τού διήγημα της Γαλάτειας Καζαντζάκη.

και στο γυαλό. «Ός πού ή τύχη ή στρα- θή τόν άντάνησος στή Σύρα μ' έναν όχτρο τού Άϊθαλιώτη παλληκαρά κον- τραμπαστζή, Τγγανιότ λεγόμενος, και πία σανε πόλεμο μέσα τού σοραφί της Σύ- ρας, και κλείσανε τα μαγαζιά, ός που τραβήξαν τα μαχαίρια και σισωθήκανε κ' οι δυό τους και ξεπλωθήσανε στις πλάκες δυό θηρία που σέκλαφε ο κό- σμος, και βούτζε ή άντρεία του Ισλαμ τήν Κόνη κ' Ισλαμ τή Μπραία.

Τόν θυμάμαι λοιπόν τόν Άλέξη τόν άνηπιό του. Έμείνα πολύ μ' άγαποσε. Με κάθισε σά γόνάτω και με κάί- θεσε τόσο πώλε. Πουλάγα κ' ή μπέ- ρα μου κ' οι θεαδές μου τόν μαλώνα- νε, γιατί τα χάρδια του ετσανε σάν τ' άρμιουτο, και πούσθε τού τρωπερό μου πρόσωπο από τα σκληρά τα χέρια του που μωρίζανε θραειά από τα γάλατα π' έρ- μεγες. Με κείνος σιγγολούσε όθως να μιλώσε κ' άμπαχε τις γυναίκες, και κ' έμπερνε μαζί του στο μάντρί, σπικω- τόν.

Κάθιζε σ' έναν βράχο κι' άρμεγε τα πρόβατα ήτος Κύνωπιας, και τα λα- λούσε σ' άρμεγρια ένα άλλο λυκόπουλο, ο Μενέλαχος, άμυόστακος και λεβέντης. Σάν τέλειωνε τ' άρμεγρια, βουτούσε στήν καρθάρα τού χέρι του και ράντιζε τα πρόβατα, θνάζοντας μιά φωνή, που φαίνεταί πός ετσανε κάποια εινά άπό τού άρχαία χρόνια μεταδομένη. Σκού- πιζε τα χέρια του από τα γάλατα π' άρριζανε μέσα στή καρθάρε, έκανε τού στωρού του, κ' όστερα σπικωνότανε και κ' έπερνε σά χέρια του, και πότε μ' εδάζε καθάλλα άπάνου σά κριάρια, πότε έπερνε δυό- τρία μικρά άρνιά από τή μάνα τους και τάσερνε από τα πο- δάρια για να με διακαβάσει: και τάσ- αζε να μ' άγκαλιάσουνε.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΤΡΙΟ: ΦΑΡΑΝΤΑΤΟΣ—ΒΟΛΟΝΙΝΗΣ—ΚΟΥΡΟΥΚΛΗ ΣΥΝΑΒΛΙΑ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΟΡΧΗΣΤΡΑΣ: ΒΑΒΑΓΙΑΝΝΗΣ—ΚΥΡΙΑΚΟΥ: ΚΟΝΤΣΕΡΤΟ ΠΙΑΝΟΧ ΤΟΥ ΦΟΙΒΟΥ ΑΝΩΓΕΙΑΝΑΚΗ

Στις 17(12)48 ετχανε τή συναβλία τού Τρίο Φαραντάτος — Βολονίνης — Κου- ρούκλη μ' έργα Μουσικής δωματίου.

Ο όρος «μουσική δωματίου» ετνε μιά κακή μετάφραση στή γλώσσα μας τού ι- ταλικού musica da camera Κακή απ' την άποψη πώς σήμερα δέν έκπράζει πιά κείνο που κάποτε ελεγε. Η «μουσική δω- ματίου» άρχικά ήταν προορισμένη να έ- σκελεταί στήν άβλή ενός άρχοντα ή σάτ σαλιάνη τών εδώνων. Ένας τέτοιος άρ- χιτεκτονικός χώρος άνάγκαισε τούς συ- νέτας πού τις περισσότερες φορές ήσαν κι' άρτοί άλλου ύπαλλοι στήν υπηρεσία ενός πρίγκιπα — να γράφου μουσική μ' ένα όρισμένο περιεχόμενο με κα- τάλληλη εξωτερική φόρμα κι' έκφρασι- κά μέσα. Αιλουίτικα δηλ. έγραφε ένας συνθέτης μουσική πού θα παίζονταν σ' ε- να σαλόνι για λίγους ανθρώπους, κι' α- λουίτικα μουσική πού προωρίζονταν για την έσκληρηιά. Στή πρώτη περίπτωση ή- ταν ελέφτερος από κάθε δεσμό με έκ- φράσει ότι ήθελε, με τρόπο και μέσα — μικρός αριθμός όργάνων κλπ. — κατá- ληλα για μικρό χώρο, ένθ στή δεύτερη περίπτωση ήταν άναγκασιόμενος να έκ- φράσει τού θρησκευτικού συναισθημα μ' έκ- φραστικά μέσα — χορωδία, έσκληρηιστι- κό όργανο κλπ. — κατάλληλα για με- γάλο χώρο όπως ήταν ή έσκληρηιά. Από και λοιπόν οι όροι: «Μουσική δωματίου» και «Μουσική έσκληρηιά».

Σήμερα — όδχα νάχει ο θεός! — κά- θε άνθρωπος μπορεί δέν παρακαλοθήσει: μιά συναβλία μουσικής δωματίου, μιά κ' άρτη δένεται πιά στις αθουσές τών συναβλιών μιά μ' όια τ' άλλα εδην μου- σικής, κι' όχι σε σαλιάνη μόνο άρχον- τιν, άρκει δέβαινα νάχεις... για τού ει- στήριο. Η ιδιαίτερη λεπτή πνευματικώ- της, ή έλλειψη κάθε έπιδειξης θηρωτο- ρισμού, ή ειλικρίνεια στήν έκφραση, και γενικά ή εδγένεια της μουσικής δω- ματίου ζητούν πάντα ένα περιορισμένο χώ- ρο για έκτέλεση. Μεγάλες αθουσές ό- πως τού «Ρέξ» ετνε άκατάλληλες για τέ- τοια μουσική. Έπερνε πός τού Τρίο φα- ραντάτος — Βολονίνης — Κουρούκλη, κ' άντιμετώπιζε τέτοια έβδρα που ήταν άδύνατο να δοθεί ή συναβλία σ' άλλο μη- κρότερο χώρο. Όμως άρτο ήταν έπι- κείρος της έκτέλεσης. Μιά τόσο μεγάλη σκηνη άποροφούσε κυριολεκτικά τόν ήχο — ιδιαίτερα τού πιάνου — που έβρανε σε μιά πολλές φορές άδυνωμένους.

Ανεξάρτητα τού άπ' τού ζήτημα τού χώρου ή συναβλία τού Τρίο μές έθωσε χαρά. Πολύ χαρά γιατί κείνοι που κα- ταπιτάζονταν δέ προσπαθήσαν να μές ξε- γελώσουν με φτηνή δουλειά. Με καλή μελέτη, και πολύ μουσική κατανόηση μές έθωσαν ένα Τρίο τού Μπράμς τού με- γάλο Τρίο τού Μπετόβεν (τού Άρχιδού- κη) και τις παραλλαγές άπ' τού Τρίο τού κ. Καλομοίρη. Έβρισσε υποχρεωμένοι ο- πιαδήποτε να έξωφρνούμε τή προσωπι- κότητα της δ. Κουρούκλη (τσέλο). Ο παλιός τού δοκωριό της, ο ζεστός της ήχος και γενικά ή εδγένεια στο παίζμα- της κείνος άμέσως ξεχωριστήν ένδοξη- τη. Μουσικότητα και τεχνική καλά συν- ταριασμένες της έμπέριστου να έκπαρά- ζεται έντελώς ελέφτερα. Η καιτέργιδια άφτη ετχε ζωντανία. Ζωντανία θμως κυ- ριορχημένη, πού δέ παρασέρταί ποτέ σ' άνοήσιμες φεφτορωμαντικές εδηγήσεις. Άπτα της τούρα ο κ. Φαραντάτος και ο κ. Βολονίνης, από φύση διαφορετικοί, παρουσιάζονε μιά αντίθεση στόν ήχο.

Ο κ. Βολονίνης — πάντα δέβαινα σε σύγκριση — ετχε έντελώς διαφορετικό ήχο άπ' τή δ. Κουρούκλη. Ο ιδιαίτερος τούπος τού παίζε: — υπερβολικό στρίψι- μο τού δεξιού καρπού, μονοκάμητη μετα- χείρισση δλόκληρου τού χεριού — δέν τού έπιτρέπει νάχει στις διάφορες φράσεις του μιά άβίαση κατάληξη. Έτσι τού σφι- γμένο παίζμα και ο άδύνατος κομμάτι φο- ρά ήχος του ήταν μιά αντίθεση δίπλα στο ζωντανό, γεμάτο παλιό ήχο τής δ. Κουρούκλη, ιδιαίτερα στις φράσεις κει- νές πού άκούγαμε στο τσέλο, άπου πρώ- τια έπαίξε τού βολι. Έπισης ο κ. Φαρα- ντάτος, ανεξάρτητα άπ' τή κακή τοποθέ- τηση τού πιάνου — από ήχητική άποψη — πάνου στή σκηνη ετχε μερικώς φορές τή τάση να παίζε σιγήτερα με μιά κλι- μακα χρωματισμόν περιορισμένο, σε σύγκριση δέβαινα πάντα με τή δ. Κου- ρούκλη.

Η δαθεία μουσική κατανόηση μαζί με τού τέλειο «άνοήμιπλ» και ρυθμική άμοι- ογένεια πού ετχε τού Τρίο, καθόρισαν να μές δώσουν δυό όρες άληθινής χαράς άδυνατόζοντας έτσι τόν ένδοξηση πού μές έθωσε ή έλλειψη μιάς έξ τού δυ- νατής ήχητικής άμοιγένειας. Ιδιαίτερα θά μιλήσομε μόνο για τις «Παραλλαγές» τού κ. Καλομοίρη. Η έκ- τέλεση τού άπ' τού Τρίο ήταν κάτι πα- ραπάνω από καλή. Πυξέθωμο πός ετνε άπ' τις καλύτερες σελίδες τού κ. Καλο- μοίρη. Γεμάτες έλληνική χρώμα, γραμ- μένες μ' άπλι κι' άβιαστο τρόπο μιλόν καταφθετα στή καρδιά με τού διαχρόνιο λυ- ρισμό τους.

Στις 19(12)48 άκούσαμε τή συναβλία της Κρατικής όρχήστρας με διεσθνήτη τόν κ. Βαβαγιάννη. Στο πρώτο μέρος ετ- χαν τού Κοντσέρτο γκρόσο τού Χέντελ Νο 17 και τού Πρώτο κοντσέρτο για πιάνο τής κ. Ρ. Κυριακού, μ' έκτελεστρία τήν Ίλια.

Στό κοντσέρτο γκρόσο τού Χέντελ ή όρχήστρα μές παρουσίασε μιά πολύ καλή μελέτη όχ: θμως και τόσο άνάλοη μου- σική. Στο Αόρνο ύδιατερα ετχανε πε- ρισότερο «φτενό» ήχο.

Ο κ. Βαβαγιάννης έλλοσε τέτοια προκλήτικη μουσική μές τή δίνει με περισσότερη ήχητική άμοιγένεια και βαθύτερη μουσική άνάλυση. Στο Άλέ- γηρο καθώς και στή Μούζικ ή όρχήστρα όρθε κάπως περισότερο τόν έαφτό της. Ιδιαίτερα μές έθωσε με τόν καλύτερο άνάλοη τρόπο τή φούγκα. Ακόμα τα όλλα (κ. κ. Βολονίνης, Παπούλας και Βουσιανός) ήταν κάπως άδύνατα τόσο μεταξή του σοο και με τήν όρχήστρα.

Η κ. Ρ. Κυριακού καταπιτάζανε με κάτι πόνια: πάνου άπ' τής δύναμεις της. Ένα Κοντσέρτο ήν πιάνο και όρχήστρα προπώθεται —έλαια γνώση πός τής όρ- χήστρας σοο και τού πιάνου δέβαινα. Και λέγοντας τέλεινα γνώση δέν έννοή τή θεωρητική — κάτι πολύ έπικλο —μα τήν πράξη. Η δουλειά θμως της κ. Κυ- ριακού δέ κατόβησε να μές πείσει κ' ο- φητό. Απ' τή φόρμα τού «Κοντσέρτου» — έτσι τυλοφορεται — τού έργο — δέν έμει- νε παρά τού χρώμα του έργου σε τρία μέρη. Ένα τέτοιο πράμα θμως δέ δικαιώ- νει τού τίτλο «Κοντσέρτο». Αέ θά θέλα- με δέβαινα σήμερα μιά μίμηση της φόρ- μας κοντσέρτου πού μές άρμεγε ή παρ- όδοση. Όμως ζήτοσμε κάτι άλλο: κείνο πού άκούμε να μοσρεί να μές πείσει άπ' μουσική. Βρεθήκαμε μπροστά σ' ένα ός- από νότες πού περιεμάνε μάτια ός τού τέλος να πάρου κάποιια φόρμα. Κά- τω άπ' άπτες νωθήμας δέβαινα μιά ά- νησιγία, πού δικαιώνεται πέρα μιά πέρα άπ' τή σημερινή παραμπαικότητα. Νομίζουμε θμως πός ετνε κείνο πού συν- κωνόσμε συχνά στούς όημοιογούδες. Πριν δηλ. ειδώσμε άληθινά κάτι πού τός ε- πασχολεί, πριν άρμωσιώσουμ καλά τις άνησιγίες της έποχής τους, εδηγήθωσμε: ται καλλιτεχνικά. Και τότε έχομε ένα

«Πιάν. Σιδέρης, φιλόλογος, ποιητής λυρικός και δραματικός, θρωτής και δι- ευθυντής τού θεατρικού μουσείου, μοχθεί χρόνια τώρα μελετώντας τού Νεοελληνική θεατρου και σωμαξέβοντας δει πρφατος κ' άνήσει σκόρπιο, άλλε πολύτιμο ήλική ή νεαρή μας θεατρική παράδοση. Σάν ά- παρηγή της συγκροτήσ τού μές προσέφε- ρε κιάλας μιά από τις τραγούδες τού Ζαμπέλου σε δημογραφικόμο δέλλιο. Η έδωση χαρακτηρίζεται κριτική κ' ετνε τέτεια με όλη τή σημασία τού έπιθώτου. Τέσον ή εταγωγή του, σοο και τα έρ- μινωτικά σγόλια στο κείμενο και τού γλωσσάριο στο τέλος, έχουνη τή σπαγι- δα της άουθενότητος, σοβαρή, έδουνη- στικής έργαλας, πού εμιασε συνειθι- σμένο να περιεμάνε από τήν άληθινή έπιστήμη, δταν συνδυάζει τού έρευνητικό και τού κριτικό πνεμα.

Ο Ζαμπέλου, λόγιος μάλλον παρά ποιητής, έγραφε σε γλωσσικό ιδίωμα φέτρικο και τελειωτικά πεθαμένο πιά. Τού έργο του έλληνομηθή, σάν δλόστελα λειψά από ζωντικούς ρυθμούς, όστε μπο- ρούσε να περιεμάνε τή συχρόση από τή ζωή, πού μόνου από ζωντανές άλήθειες τραγ. Απ' τα καθόβησε ός και τόν Κάλ- δο, μάλλον ποιητή, μόνον και μόνον για τού νεκρό γλωσσικό του ίδίωμα, και σοο και άν άγωνίζονται πολλοί να τόν νεκρο κατίσθου στή συνειδηση τού λαού, δέν τού κατορθώνου, όστε θά τού κατορθώ- σουν. Για τού Ζαμπέλου, πού όχι μόνον ή μορφή, παρά και ή ουσία τού έργου του, ετνε σπιαχτή και φτηνή, ή κατα- δίκη εστθμής τελεσιωτική.

Ο κ. Σιδέρης με τήν έδωσή του ατ- ή δέν πώθει καθόλου να νεκανωσιθήει τόν Ζαμπέλου. Ίσως-ίσως διαπιστώσει τόν θάνατο κι' έβγαιε τήν κατάβηση τού έργου του. πού τού παρουσιάζει σάν πα- ροφάσος, δραματικός ποιητής, κρι- τικός... Φαίνεται προκομισμένος με πλούσιο τάκανο, γιατί δείχνει άμέσως έπιδει- στική και χέρι σε ότι κ' άν καταπι- στεί.

Με χαρά μας βλέπομε αυτή τήν πλη- θωρική και πολύπλευρη φάση. Ο πλη- θωρισμός ετνε φυσικός στή νεότητα, πού ετχε ζωή μέσα της και όρμίες να ξεχωθεί. Άλλά και ή πολύπλευρη τάση ετνε κ' αυτό φυσικό φαινόμενο στή νεα- νική όρη, πού δοκιμάζει τα πρώτα της πετάγματα στή ζωή. Μάλιστα στήν περι- πτώση τού Σολομού ετνε κάτι καλύτερο και θετικότερο. Γιατί ο νέος αυτός «έβ- ελις» ποιητής και καλλιτέχνης, δέν

εργο πού δέν ετνε τίποτ' άλλο από μιά κραδηή. Μιά κραδηή πού δέν άνδιαφέρει: παρά μόνο τού όημοιογού της σάν κάτι έντελώς ύποκειμενικό. Κι' άν γίνεταί νάχει κάποια άπήχηση σε μές, ετχε μόνου σάν κραδηή, και ποτέ σά μουσική. Κάτι τέτοιο ετνε και με τού έργο τής κ. Κυριακού.

Και σά πού μοντέρνα κοντσέρτα για πιάνο πού έχουμ, όπως τού Ραβέλ ή τού Προκόφιε, πριν άπ' όλα συναντώμε τού πιάνο σά κέντρο δόρωμο πού πάνου του σπηρίζεται όλο τού έργο. Η όρχήστρα, σοο κ' άν λαβαίνει μέρος στή δράση δέν έμποδίζει ποτέ τού πιάνο να τραγουδήσει δταν ετχε κάτι να μές πεί. Στή περί- πτωσή μας ή όρχήστρα πάντα δορύτερη ήχητικά άπ' τού πιάνο, δέν τούδωσε πο- τέ καιρό ν' άκουσεί. Ουσιαστικά θμως δέν ετχε τίποτα να μές πεί. Τις λίγες στήμιές π' άκούσθηκε μές θύμιζε ή Ρα- βέλ ή Ντεμπισσέ, όπως στήν αρχή τού «Αντάτες, άκόμα και στο πρώτο μέρος. Βρήκαμε ότι ετνε πολύ έμπροσθημένη από τού Γαλλικό έμπροσθησιονμό. Συναχώς δέ- φτερες κοουράζου δταν δέν θικαίνονταν.

Τού τελευταίου μέρους άρχιζει με καταρχήνως όδτάδες πού κώνοντα σε λίγο κάτω άπ' τού διαρκές κατακραύλισμα της όρχήστρας πού δέν ετχε καμιά έσω- τερική ένδοξη με τού πιάνο. Γενικά όλο τού γράψιμο της όρχήστρας ήταν άδύνατο. Η κ. Κυριακού γράφει με τέτοιο τρόπο πού ετνε άδύνατο να συνάσει σε κάθε φράση της ύπάρχει τόσο φορτίο μελωδι- κό κ' άρμιουκό πού δίνει τή ένδοξηση.

Κείνο πού δέ καταλαβαίνουμε ετνε τί θση ετχε στο πρόγραμμα τού «Έρθμο Εμβατήριου» τού Σαμπίρι. Νάταν τούδ- ληχο έρθμο, Άνοσθιο κομμάτι γεμάτο χούρα δορυδούκη έπιδειξη. Ένας άπ' τού δυό θμωρους χορούς τού κ. Σαλιάνια δέ θά μιλούσε πού πολύ στή καρδιά μας: θά φέθωγε έτσι: άληθι- νά πού έρθμοι.

ΦΟΙΒΟΣ ΑΝΩΓΕΙΑΝΑΚΗΣ

του ανθρώπου που θέλει με μιάς να στά- πει όλα, πρώτα πού δέν άνδιαφέρει: παρά μόνο τού όημοιογού της σάν κάτι έντελώς ύποκειμενικό. Κι' άν γίνεταί νάχει κάποια άπήχηση σε μές, ετχε μόνου σάν κραδηή, και ποτέ σά μουσική. Κάτι τέτοιο ετνε και με τού έργο τής κ. Κυριακού.

Και σά πού μοντέρνα κοντσέρτα για πιάνο πού έχουμ, όπως τού Ραβέλ ή τού Προκόφιε, πριν άπ' όλα συναντώμε τού πιάνο σά κέντρο δόρωμο πού πάνου του σπηρίζεται όλο τού έργο. Η όρχήστρα, σοο κ' άν λαβαίνει μέρος στή δράση δέν έμποδίζει ποτέ τού πιάνο να τραγουδήσει δταν ετχε κάτι να μές πεί. Στή περί- πτωσή μας ή όρχήστρα πάντα δορύτερη ήχητικά άπ' τού πιάνο, δέν τούδωσε πο- τέ καιρό ν' άκουσεί. Ουσιαστικά θμως δέν ετχε τίποτα να μές πεί. Τις λίγες στήμιές π' άκούσθηκε μές θύμιζε ή Ρα- βέλ ή Ντεμπισσέ, όπως στήν αρχή τού «Αντάτες, άκόμα και στο πρώτο μέρος. Βρήκαμε ότι ετνε πολύ έμπροσθημένη από τού Γαλλικό έμπροσθησιονμό. Συναχώς δέ- φτερες κοουράζου δταν δέν θικαίνονταν.

Τού τελευταίου μέρους άρχιζει με καταρχήνως όδτάδες πού κώνοντα σε λίγο κάτω άπ' τού διαρκές κατακραύλισμα της όρχήστρας πού δέν ετχε καμιά έσω- τερική ένδοξη με τού πιάνο. Γενικά όλο τού γράψιμο της όρχήστρας ήταν άδύνατο. Η κ. Κυριακού γράφει με τέτοιο τρόπο πού ετνε άδύνατο να συνάσει σε κάθε φράση της ύπάρχει τόσο φορτίο μελωδι- κό κ' άρμιουκό πού δίνει τή ένδοξηση.

Κείνο πού δέ καταλαβαίνουμε ετνε τί θση ετχε στο πρόγραμμα τού «Έρθμο Εμβατήριου» τού Σαμπίρι. Νάταν τούδ- ληχο έρθμο, Άνοσθιο κομμάτι γεμάτο χούρα δορυδούκη έπιδειξη. Ένας άπ' τού δυό θμωρους χορούς τού κ. Σαλιάνια δέ θά μιλούσε πού πολύ στή καρδιά μας: θά φέθωγε έτσι: άληθι- νά πού έρθμοι.

ΦΟΙΒΟΣ ΑΝΩΓΕΙΑΝΑΚΗΣ

ΒΙΒΛΙΟ ΔΥΟ ΘΕΑΤΡΙΚΑ ΕΡΓΑ—ΒΙΒΛΙΑ: ΙΩΑΝΝΟΥ ΖΑΜΠΕΛΟΥ—ΧΡΙΣΤΙΝΑ, ΤΡΑΓΩΔΙΑ, ΣΕ ΠΕΝΤΕ ΠΡΑΞΕΙΣ—ΑΛΕΞΗ ΣΟΛΟΜΟΥ «ΒΕΛΘΑΝΟΣ ΚΑΙ ΚΡΥ- ΣΑΝΤΖΑ, ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΔΙΑΝ ΕΥΤΡΑΠΕΛΟΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗ ΡΩΤΑ

«Πιάν. Σιδέρης, φιλόλογος, ποιητής λυρικός και δραματικός, θρωτής και δι- ευθυντής τού θεατρικού μουσείου, μοχθεί χρόνια τώρα μελετώντας τού Νεοελληνική θεατρου και σωμαξέβοντας δει πρφατος κ' άνήσει σκόρπιο, άλλε πολύτιμο ήλική ή νεαρή μας θεατρική παράδοση. Σάν ά- παρηγή της συγκροτήσ τού μές προσέφε- ρε κιάλας μιά από τις τραγούδες τού Ζαμπέλου σε δημογραφικόμο δέλλιο. Η έδωση χαρακτηρίζεται κριτική κ' ετνε τέτεια με όλη τή σημασία τού έπιθώτου. Τέσον ή εταγωγή του, σοο και τα έρ- μινωτικά σγόλια στο κείμενο και τού γλωσσάριο στο τέλος, έχουνη τή σπαγι- δα της άουθενότητος, σοβαρή, έδουνη- στικής έργαλας, πού εμιασε συνειθι- σμένο να περιεμάνε από τήν άληθινή έπιστήμη, δταν συνδυάζει τού έρευνητικό και τού κριτικό πνεμα.

Ο Ζαμπέλου, λόγιος μάλλον παρά ποιητής, έγραφε σε γλωσσικό ιδίωμα φέτρικο και τελειωτικά πεθαμένο πιά. Τού έργο του έλληνομηθή, σάν δλόστελα λειψά από ζωντικούς ρυθμούς, όστε μπο- ρούσε να περιεμάνε τή συχρόση από τή ζωή, πού μόνου από ζωντανές άλήθειες τραγ. Απ' τα καθόβησε ός και τόν Κάλ- δο, μάλλον ποιητή, μόνον και μόνον για τού νεκρό γλωσσικό του ίδίωμα, και σοο και άν άγωνίζονται πολλοί να τόν νεκρο κατίσθου στή συνειδηση τού λαού, δέν τού κατορθώνου, όστε θά τού κατορθώ- σουν. Για τού Ζαμπέλου, πού όχι μόνον ή μορφή, παρά και ή ουσία τού έργου του, ετνε σπιαχτή και φτηνή, ή κατα- δίκη εστθμής τελεσιωτική.

Ο ΑΝΕΣΤΗΣ Ο ΤΣΟΜΠΙΑΝΗΣ

(Συνέχεια από την 4η σελίδα)

ἀκονίζει, ταμπάκαρι με καπνό, τσιγάρα κι, τσικα κ' ένα μαγιότλη. Στά ποδάρια του φορούσε φαρδιά ποδιάρια τὰ λεγόμενα τσεμβέια, π' ἀφάνανε γυμνά τὰ γόνατά του, που εἶτανε σφιχτοδεμένα σὰν τ' Ἀγ Γιώργη του Κουβαλάρη. Στὸν ἕναν ὄμο του εἶχε ριγμένη τὴν κάππα κ' ἀπὸ τὸν ἄλλον εἶχε περασιμένο ἕνα τουφέκι. Μ' ἕναν λόγο εἶτανε σὸγι ἄνθρωπος, ἡ ὄμορ φήτερη φυλὴ τοῦ κόσμου.

Ἐναν καιρὸ εἶχε ἐρῆτη στὴν Ἁγία Παρρασκυῖα ἕνας παπάς ἀπὸ τὴ Μαύρη Θάλασσα, γέροντας, σεβάσμιος, ὀρθότατος χρόνῳ, καὶ κάποιος κάμποσο καιρὸ, ἐπειρῶ τὸ μέρος εἰάνε ἀνοικτόκαρδο καὶ διλογημένο καὶ δὲν ἔκανε καρδιά νὰ φύγει. Μέσα σ' ἕνα μνηαῖο ἐγράφε τοῦτο τὸ ποιήμα:

Τί ζωή! Τί ευτυχία!
Παράδεισος τῆ ἀλήθεια!

Πήγαινε λοιπὸν τὸ παντρί καὶ κουδέντιας μὲ τὸν Ἀλέξη, που σκηνιότανε κ' ἀπαζιότανε τὸ χέρι του, κ' ὁ γέροντας κάθισε σ' ἕνα σκαμνὶ καὶ κουδέντιαζε. Καὶ τόσο τὸν ἀγάπησε, γιὰ τὴν ἀπλὴ γνῶμη του καὶ τὴν εὐθενία του, ποὺ τὸν εἶχε σὰ γιού του κ' ἀπόμια παραπάνου.

Πήγαινε ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ κ' ὁ μπάρμπας Ἀναστάσης, ὁ λεγόμενος Διά πης, ποὺ φόλαγε τὸ μερὰ, ντυμένος μὲ φουσταφέλλες ἀπὸρες καὶ μὲ ταυροχίλια, ἐκρηματισμένος μὲ τουφέκι καὶ μὲ πιστόλι, π' ἀπομείνανε ἀρχαίκατα ἱσλαμὶ ποὺ πέθανε. Γιατὶ εἶτανε καλὸτάτος ἄνθρωπος, σωστός πνευματικῶς, μ' ἕλο που βαστοῦσε ἀπὸ τὴν Ἀρβανία, ξεροκόμορος, καθαρὸς, κ' εἶχε τὸ κεφάλι του δεμένο μ' ἕνα μαγιότλη ἀλλὰ κλεφτικά. Αὐτὸν τὸν ἀγαποῦσε πολὺ ὁ Ἀλέξης, γιὰ εἶτανε γλυκόλογος, μὲ γράμματα, καὶ τοῦλας ἱστορίες γιὰ τὸν Ἀχιλλέα, γιὰ τὸ Ἀεγυνοῦδα, γιὰ τὸ Μέγ Ἀλέξανδρο, γιὰ τὸν Παλαιολόγο, γιὰ τὸν Θανάση Διάκο, γιὰ τὸ Μάρκο Μπότσαρη.

Ἀκουζότανε ὄχιως μὰ μιλά, Μονάχα σὰν ἄκουγε τὸν Ἀναστάση νὰ ἱστοροῦσε τὸ πὼς πέθανε ὁ Κατακωντώνης ἡ ὁ Παπαφλέσσας, ἔλεγε καὶ κείνος δυνατὰ: «Τὸν ἔπιε ὁ καλὸς ὁ χάρος!» Ροδοκονικίτες σὰν ἔλεγε κανένα τραγούδι κλέφτικο, καὶ σὰν ἀπόμνημα μοναχὸς τὸν ἀπαίει στὴ φλογέρα. Σ' ὅλα εἶτανε θαρρὸς καὶ μετροπένθος, μόνο γι' αὐτὲς τὲς ἱστορίες δεκνόντανε ἔκτασιμῶς κ' ἀχρότατος. Κάμμια φορὰ ὁ μπάρμπας Ἀ-

κινηγεῖς πολλὰ, ὄχιως κ' ἀπαίριατα, ὄστε νὰ περὶ φύγει νὰ βρεῖ τὸν ὄμο του, ἀπειναντίας ἔχει βρεῖ τὸν ὄμο του, μόνον ποὺ ὁ ὄμορος ποὺ διάλαξε εἶνε πολὺκαλὸς. Τὸ θέατρο εἶνε ἡ πιὸ πικρατὰ καὶ συνθητικὴ τέχνη καὶ μόνον ἕνας ποὺ θὰ καταγίνει σὲ ὄλους τοὺς κλάδους τῆς μουσικῆς, χορῶ, ὑποκριτικῆς, σκηνοθετικῆς, σκηνογραφικῆς, δραματογραφικῆς, μόνον ἀπόψε θὰ ἀνοήσει πλῆρεια τὸ τάλαντό του, ὄστε, νὰ κατορθώσῃ τέλος νὰ συνθέσῃ ὀλοκληρωμένον δραματικὸν ἔργο. Κι' ἀπόψε εἶνε ὁ σωστός, ἀγαθὰ ὀδοκοῦς ὄμορος γιὰ τὴν κατὰχρησὴ τῆς σκηνῆς.

Ὁ Σολομὸς ἔδραλε κίολας τὸ πρῶτον θεατρικὸν ἔργο σὲ διβλίον. Ὅποιος τ' ἀκούσει θὰ χαμογελάσει. «Τί μὲς φλαρεῖς, θὰ εἶπει, γιὰ ὀλοκληρωμένη τέχνη; Ὅλοι οἱ ἀποτυχισμένοι δραματικοὶ ποιητῆς τυπώνουνε τὰ ἔργα τους σὲ διβλία. Ἐνὸς οἱ ἀληθινοὶ καὶ ἱκανοὶ τὰ παίζουνε στὰ θεάτρα». Ναί, ἔτσι γίνεσται, μὲ τὴ διαφορά πὼς ἱσλαμὰ ἀποπὸ τὸν ἔργα τους παίζουνε στὰ θεάτρα, ἀφοῦ εἶνε κατὰ μέγα μέρος οἱ ἀποτυχισμένοι. Δὲν εἶνε μυστικὸ, ὅτε γνῶμη ἔγωγός, πὼς τὸ θεάτρο μὲς ὀδοκοῦται σὲ χαμηλὸ ἔπιπέδον. Οἱ καλλίτεροι δραματικοὶ ποιητῆς μὲς, ὄσοι περὶνε γιὰ τέτιοι, ποὺ ἔργα τους παχτήσανε καὶ πέτυχαν, ὀδοκοῦνται ἀκόμη στὰ σπέρματα καὶ ἀναμιασῶνε ἐδῶ τὸ ξῆνα κλομασμένηνα φαγγιτὰ. Ἀκόμια ὁ Σενόπουλος, ὁ πρῶτος τῶν ἐπιτυχημένων θεατρικῶν συγγραφέων, προχρῆς παραπονήθηκε πὼς δὲν παίζουνται τὰ ἔργα του. Κι' ἕνας ἄλλος, ἐπιτυχημένος δραματικὸς ποιητῆς, σοῦρ-

ναστάσης ποὺ διάδραζε καμμιά ἱστορία μὲ σα ἀπὸ κάποια φυλάδα, κ' ὁ Ἀλέξης δάκρυζε ἀκουμπώντας τὸ κεφάλι του σὲ τὸ χέρι του, καὶ τοῦλας, δεκνόντανε τὰ φηφιά μέσα σὲ διβλίον: «Ἀμάν, μπάρμπ! Ἀναστάσης, ποῦτὰ τὰ μαυράδια εἶνε ποὺ μολογῶνε τέτιοι πράματα!»

Ἐλεγε λοιπὸν ὁ παπαλιώργης στὸν καπετᾶν Ἀναστάση, σιγανὰ νὰ μὴ τὸν ἀκούσῃ ὁ Ἀλέξης: «Τζάνουι, ὁ ἄνθρωπος ἡλιος εἶνε καὶ φαίνεται, ἀγαλῶμορφος καὶ ἀρχοντογεννημένος, ὀμορφοκοπέλλα θὰ τὸν γέννησε», κ' ἔδραζε τὸ δάχτυλο σὲ τὸ στόμα του, κωπάζοντας τὸν Ἀλέξη.

Μιὰ φορὰ ἔτυχε νάνοι σὲ τὸ παντρί ὁ δὺο μουσαφίρηδες, κ' ἦρε κ' ἕνας ἄλλος, Γιάννη Κεφάλια τὸν λέγανε, κουτρομπασίτης ἀπὸ τὰ Μοσκοῦστια, πάλληκαρᾶνθρωπος, ἀλλὰ κοπόκομος.

Κεὶ ποὺ κουδέντιαζε ὁ Κεφάλιας μὲ τὸν Ἀλέξη, σκόβει ὁ παπάς καὶ λέγει σὲ αὐτὸν τ' Ἀναστάση: «Ἄλλον ἄνθρωπο ὀγάξει τὸ νησι» σφαλώντας τὸ μᾶτι του κατὰ τὸν Κεφάλια, κ' ἄλλον ἡ μεγάλη στερὰ» γινούστανε κατὰ τὸν Ἀλέξη.

Μὰ κείνος χαμπαρὶ δὲν ἔπερνε, σὰ νὰ τὰ λέγανε γιὰ τὸ κρᾶρι ἡ γιὰ τὸ μαυροσκαλο, ἀνὺποπος γιὰ τὴ λέβεντια του. Τοῦχε περ κ' ἡ νοῦνὰ του μὴν ἀκούει σὰ μιλάνε σιγανὰ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, καὶ νὰ τιμᾶ τοὺς γέρους καὶ τοὺς παπάδες, καὶ κείνος τᾶκανε ὅλα ὅσα τοῦλας ἡ νοῦνὰ του.

Στὰ βουνὰ ποὺ γύριζε θέριεσε μέρα μὲ τὴ μέρα, σὰν πλάτανος. Ὅποτε ἐρχόντανε στὸν ὄντᾶ μούρμενε εἰδῶν εἰδῶν ποῦλᾶ σκοτισμένα, μὲ φτερὰ χρωματιστὰ, κ' ἀπὸ ἔπαζα, τὰ μάδαγε καὶ τᾶψηγε καὶ μὲ τᾶγχι. Ἐπερνε καὶ ἕων τᾶνα ποῦλᾶ, πέρδικες μὲ τ' αὐγὰ, κ' ἄλλες μὲ τὰ περδικᾶκια, ποὺ εἶτανε ἱσλαμὶ σκαθάρια, λελέκια λαθιόμια ἱσθηροῦγα, γλάρους, πελεκάνους ποὺ τοὺς ἔλεγε δακάδες, καὶ ποὺ τοὺς τᾶγχι ψέφρια, κ' ἄλλα ποὺ δὲν τᾶγρανε πὼς τὰ λέγανε. Μιὰ μέρα ἦρτε κ' ἔπερνε ἕναν ἄγιο λαθιόμιο, καὶ τὸν δᾶραγε μὲ τὸ κοπάκι, γιατί χύμισε ἀπάνου του, μὲ τὸ μᾶτι στὴ φωτιά, κ' ἐγὼ ἔπιασα κ' ἔκλαιγα ἀπὸ τὸ φόβο μου, μὰ κείνος γέλαγε. Ἔστερα τὸν σκότωσε. Μιὰ ὀδομᾶδα δὲν παραδεχόμια νὰ μὲ ὀδομᾶδα τὸν ἄγιο, τὸσο ποὺ κωκοφᾶνγκε ποὺ σκότωσε κείνο τᾶδάμιο ποῦλᾶ, ποῦλε κάτι φτεροῦδες, οἱ ὄποτες σκεπάζανε τὸν Ἀλέξη, καὶ ποὺ τὲς ἀνατᾶριζε ὀμομῆ-

θη στὰ δικαστήρια ἀπὸ μιὰ κρᾶια, μὲ τὴν κατὰχρησὴ πὼς ἔκλεφε τὸ ἔργο τῆς! Ἐργὸ πανθᾶλλιο, ποὺ καὶ οἱ δὺο τους καὶ ὁ μεγαλιόλογος καὶ δαυροπῆμπος ποιητῆς, καὶ ἡ περιεργὴ ἀγνωστὴ ἐρασιτέχνησα, τὸ ἔργον «κλέφει» ἀπὸ κάποια ταῖνια... Ἀλλὰ θὰ πᾶμε μακριὰ κ' ἔχομια νὰ μιλησοῦμε γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Σολομοῦ.

Ἐβλῶανδρος καὶ Χρυσάντζα εἶνε ὁ τίτλος του καὶ ὁ μῦθος του. Μῦθος ἀπὸ τὸ γνωστὸ μεσαιωνικὸ μῦθιστόρημα. Ὁ νεαρός ποιητῆς προχρῆς κίολας τὸ ἔργο του, μὲ διάφορα ἀποφθῆματα, τόσο ἀρεστὰ στὴν πειρατικὴ καὶ μαχητικὴ νεότητα καὶ τόσο κούφια τὲς περισσοτέρες φορές. Γράφει: «Ὁ δραματογράφος δὲ χρειάζεται νᾶνε μῦθιστόρημα, μὲ δὲν πρέπει νᾶνε κ' ἄλλος διασκευαστής. Θὰ πρέπει νὰ δουλέψῃ τὸν μῦθο ἔπειτα ποὺ νύθῃ νὰ τοῦ μιλάει ἀληθινὰ, καὶ προπαντὸς θὰ πᾶρε τὸν μῦθο ποὺ μπορεῖ νὰ μιλήσῃ καὶ σὲ ὀδοκᾶρο τὸ ἄνθρωπῖνον ὄνομα, ποὺ ἀπόψε εἶνε μιὰ τὸν μονάδα. Θὰ τότε δουλέψῃ ἔτσι ποὺ νᾶνε ὀδοκᾶρη ἡ αἰτία ποὺ τότεν διάλαξε καὶ ἡ ὄμορμα πὸς ὁ μῦθος ἔχει ἡ ποὺ ἀπόψε τότεν κάνει νᾶνε — μέσᾳ στὴν ἀνθρώπῖνη κοινωνία». Καὶ συνεχίζει: «Ὁ δραματογράφος δὲ θὰ παραστήσῃ τὸν σοφὸ καὶ τὸν δόξαλο, δὲ θὰ παρουσιάσῃ τὸν μῦθο μὲ μουσειακὴν τελειότητα. Θὰ τὸν ἀντιπρόσῃ σὰν ἄνθρωπος ποὺ εἰκοστὸ αἰῶνα, κοινὸς μὲ ζωντανὸς — σὰν ἄνθρωπος ποὺ αἰσθάνεσται πὸς πολλὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, μὰ ποὺ δὲν εἶρασι πὸς πολλὰ ἀπὸ δᾶφτους, — σὰν ἄνθρωπος, ποὺ τὰ μυστήρια τῶν παλαιῶν καιρῶν καὶ θιατέρα τὰ μυστήρια τῆς ρᾶσας του, δὲν τοῦ τὰ ξανοῖνε τὰ διβλία καὶ τὰ κι-

τάνα. Σὰν ἐρχότανε κοντὰ μου, ἔκλαιγα καὶ τὸν μῦθονα καὶ τὸν χυποῦσα σὲ τὸ πρόσωπο μὲ τὰ χερᾶκια μου.

Μὰ κείνος γέλοσε καὶ μὲ καλόπιανε, καὶ σὰ νὰ μ' ἀγαποῦσε περὶ πολὺ μ' αὐτὰ ποὺ τοῦκᾶνα, ὄς ποὺ ξαναριπλοῦθᾶμε καὶ μ' ἔπειρε τὸ παντρί κρηματισμένο σὲ λαῖμὸ του, κωλημένον ἀπάνου στὰ στήθια του. Τέτιοι ἀδυναμια εἶχε σὲ μένα, ποὺ δὲ γνωρίζω ἂν ἀγαποῦσε ἐμένα περισσότερο ἢ τὸ Κωντᾶν, τὴ ἔφορπανοῦλα τὴ μυτερόστηνη ποὺ τὸν κρηματιστοῦσε σὲ χωριό, καὶ δὲν ἦθελε νὰ πᾶρε ἄλλον, μόνον τὸν Ἀλέξη ἦθελε, κορίτσι σὰ φροδῖ χροναίκο, ποὺ στὴν ἐμορφία δὲν εἶχε παῖρι, ἐξὸν ἀπὸ τὴν ἀδερφετὴ τ' Ἀλέξη, ποὺ εἶτανε κ' ἀπὸ κείνον ὀμορφότερη κ' ἀντραειώμενη.

Παρεχρῆς ἀπὸ τὰ ποῦλᾶ, ἔστρεψε μιὰ φορὰ καρτερί κ' ἔπιασε γιὰ χατήρι μὴν τρεῖς κοστάκια φροσγεννημένα ἀπὸ μιὰν ὄσγνα θηριό, κ' ἡ μένια τους τᾶχασε καὶ τριγύριζε τὴ νύχτα γύρω σὲ μαντρί κ' ὀδραῖζε ὄς ποὺ νᾶθευ ὁ ἡλιος, κ' οἱ θειάδες μου τὸν μαλλῶνανε. Μὰ κείνος γέλαγε.

Μὲ τὸν καιρὸ μεγαλῶνα, κ' ὁ Ἀλέξης χαϊρότανε καὶ μ' ἔπερνε σὲ μαντρί καὶ τοῦλας ἱστορίες, ποῦξερα πολλές. Ἐγὼ ἔλεγα σὰ νᾶμια γαλιάντρα, καὶ κείνος ἄριμπε, κ' ὄστερα τυροκομοσε καθιστομένη, ἔχοντας ἀνάμια στὰ ποδάρια του τὸ καζάνι, καὶ μᾶζευε τὴ μυτῆθηρα μὲ τὴν κοῦτλα καὶ τὴν ἔδαζε στὰ καλλᾶθια. Καὶ σὰν τελειῖνε, ἔκοβε κάμποσε ἀπάνου στὰ δειντόφυλλα, κοκκίτικα καὶ κζαχρη ποὺ τὴν εἶχε ἔπεισοῦτο γιὰ μένα, κ' ἡ μὲ μπόκωνε μὲ κάτι κομμάτες ποὺ δὲ χωροῦσανε σὲ στόμα μου, καὶ κείνος γέλαγε ποὺ φουσκῶνανε τὰ μαγούλια μου καὶ μούλαγε μὲ τὴ χοντρή φωνή του:

«Βρὲ φάγε νὰ γίνεις παλληκᾶρι, νὰ καταπονεῖς τὰ σκολοπαῖδα στὴν παλαίστρια».

Μούδαγε πὼς γέμιζε τὸ τουφέκι, πὼς ἔπερνε φωτιά καὶ πύρι σμάδα. Τ' ἄριακα πολὺ τ' ἀγαποῦσε, εἶχε μανία νὰ ὀρχινε στὰ σημάδι ὄποτε θρισκόντανε μὴχῶς στὰ βουνὰ. Γιὰ τοῦτο στὸ βόλι εἶτανε ἀλθῆντος. Δοκίμαζε τὸ μᾶτι του ὀρχινόντας καὶ κῶσανε τὸ περὶ ψηλὸ θισκαρὶ ἀπάνου στὰ δέντρα, καὶ χῶριζε τὸ βόλι στὰ δύο ἀπάνου σὲ μιὰ κᾶπια ποὺ τὴν ἔστρεψε ὀρθια. Στὸ παντρί εἶχε τὸ γιᾶτικὸ του μέσᾳ σ' ἕνα καλὸ ἀπλό χωρο, ἀπάνου σ' ἕνα πατᾶρι μεγάλον. Δὲν ἔμπιανε ἀπὸ τὴν πόρτα, παρὰ ἔμπιανε ἀπὸνα παραθῆρα ποῦλε μπροστὰ του ἕναν

τάνια, παρὰ ἡ δύναμη τῆς λαϊκῆς του φαντασίας...».

Χη! Αὐτὰ ὅλα εἶνε καὶ σωστὰ καὶ ἄσωνα. Τὸν ποιητὴ μὲς ὄλο κ' ἔλο τὸν ἀπαχολεῖ ὁ μῦθος. Καὶ ὄμοιος ὁ μῦθος εἶνε ἕνα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ δραματικῶ ὄμο ἔργου, ὄχι τὸ σπουδαιότερο καὶ τόσον ἡ ἐκλογὴ του, ὄσο καὶ ἡ τέτια ἡ ἀληθινὴ διασκευῆ του — εἶνε ζήτημα τεχνικῆς, μορφολογικὸ καὶ ὄχι ὄδοιαστικὸ. Καὶ τὸ ν' ἀντιπροσῃσῃ ἕναν μῦθο παλαιῶν σὰν ζωντανὸ ἄνθρωπον τοῦ καιροῦ-ἕμας, ἕνας λόγος εἶνε. Τί μὲς κάνει σὲ ἕμας τὸ ζωντανὸ ἄνθρωπον στὸν καιρὸ μὲς; Τὸ ἀληθινὸ καὶ ζωντανὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς. Ἄν ἀπὸ τὸ ζωογόνο πνεῦμα φουσαί μέσα μὲς, τότε θὰ πλάσοῦμε τὸν μῦθο μὲ — ὄποιν κ' ἂν πάρομια (παλαιῶν εἶνε νέον, γινυστὸν εἶτε ἀγνῶστον, — ἔτσι ποὺ νὰ ἐκπαρῆξε ἀπὸ τὸ πνεῦμα καὶ τότε κ' οἱ χαραχτήρες τοῦ ἔργου μὲς θὰ εἶνε ζωντανὸ ἄνθρωπον.

Ὁ νεαρός ποιητῆς προχρῆς ὄς τὸν μῦθο, τὴ μορφολογία του δηλαδῆ, ὄμοιος δὲν ἔσκαπε καὶ τὸ τελειωτικὸ ὄημα, νὰ μὲν μέσᾳ τὸν ὄδοια τῆς ὑπόθεσης ὄλογ. Γι' ἀπὸ τὰ τὸ ἔργο του ἔμπιανε προσπαθῆια. Προσπαθῆια ποὺ παρουσιάζει πολὺ καλὴν ἐπίδοση στὴν τεχνικὴ. Πράγματι τὰ πρῶτα τὰ ποὺ εἶνε ζωντανὰ — ἀλλὰ πὼς ζωντανὰ; Ἐξώτερικᾶ. Σαλεύσῃνε, μιλάνε, ἐκπαρῆζῃνε πῶθους καὶ πᾶθια. Προχρῆς ἄκομη περισοότερο. Εἶνε καὶ θεατρικὸ, δηλαδῆ καλλιτεχνικὸ μῦθος εἰδικᾶ, γιὰ τὴ σκηνῆ. Σπουδαῖον ἀπὸ. (Ἄς παρατηρήσομε πὼς κάποια ἀπλοκῶνῃτα καὶ χαραχτηρίζε, ποὺ ὄρεῖται στὴν λειψὴν ἔμπερῃα ποὺ νεαροῦ ἀκόμη ποιητῆ). Ὅμοιος ὄστερα; Τί ἔγι-

θᾶρα ἀκουμπισμένον κ' ἀνέβαινε ἀπὸ κεὶ σὰ νᾶτανε πόρτα. Ἀπλό εἶχε μιὰν ἀρεθῶνα, κ' ἀπὸ κᾶτ' ἀπὸ τὸ πατᾶρι δειλάκανε τὰ μαυράδια ποὺ τὰ μᾶντρῖνε τὴ μέρα, χωρισμένα ἀπὸ τὲς προβατίνες, καὶ σὰν ἄριμπε τὸ βράδυ, τ' ἄμολοσε, καὶ ποῦλε ἕνα μικρὸ κεφάλι μὲ μιὰ σγυρορὴ φοδῖνα σὲ κούτελο, γῶνα κάτασπρη καὶ μιὰ σκαρᾶρα μαῖρη σὲ μᾶτια τῆς.

Ἐχρῶς ἀπὸ τὰ χαμᾶιλιά, εἶχε τριπῆσι τ' αὐτᾶ τῆς καὶ πέρασε σκουλαρίκια κα μωμένα ἀπὸ λογῶ λογῶ κολλῖα, κ' ἀπάνου στὸ στήθος τῆς ἔδαλε ἕνα γιορτανὴ ἀπὸ χελωνάκια ἱσλαμὶ σκαθᾶρι τὸ καθῆνα. Σὰν τὴν ἄριμπε, ἡ προβατῖνα γύριζε κατὰ πίσω καὶ τὸν ἔδρασε σὰ νᾶθελε νὰ τοῦ μιλήσει. Ὅποτε καθῶσανε σὲ καμῖτᾶ πέτρα, ἡ κᾶτ' ἀπὸ κανένα δέντρο, πῆγαινε κοντὰ του κ' ἔγλυψε τ' αὐτὸ του.

Ἄλλᾶ εἶχε κ' ἄλλες ἀγαπημένες προβατίνες προκομμένες καὶ γαλακπερές, τὴ Ρούλα, ἡ Χιόνα, ἡ Παγῶνα, ἡ Μυσοῦ, ἡ Γενοβέφα κ' ἄλλες. Ὅστόσο, μιὰ μέρα ποὺ πῆγα σ' ἀγίλι, (*) ἔδραπο τὸ κεφάλι τῆς Κωντᾶνης κομμένο καὶ κρηματισμένο ὄπο τ' αὐτὸ σ' ἕνα καρφι. Ἐγὼ ἔπιασα τὰ κᾶμια σκα, πλὴν ὁ Ἀλέξης γέλοσε καὶ μὲς δεκνόντανε τὸ «Καλὰ νὰ πάθει, γιατί μὲ ὀμοῦσος».

Κ' ὄστερα γυρίζε καὶ μοῦ λέγει, δεκνόντας μὲ τὸ ποδῆρι ποὺ τὸ ματομένο χῶμα: «Νᾶ, τὴ φύχη τῆς τὴν ἦπει ἡ γῆς».

Τὲς γονές προβατίνες, ποὺ εἶτανε στὰ νεῖστα τους τιμημένες γιατί εἶτανε γαλακπερές καὶ γεννῆσανε καὶ πολλὰ θυλιγὰ ἀρνιά, τὲς ἄμολαγε νὰ σκῶνανε λούστερες κοντὰ τὸ μαντρί, γιὰ νὰ μὴν κορῆζονται γυρῶντας στὰ βουνὰ μὲ τὸ κοπάδι, καὶ δὲν τῆς ἔσπαρε, μόνον σὰ φοφῶσανε ἄνοιγε λάκκο καὶ τὲς ἔθαβε, ὄπως εἶτανε, μαζὶ μὲ τὸ μαῖρι.

Τὸ πρῶτον τὸ κρᾶρι τῶλεγε Βασιλέα, κ' εἶτανε σὰ βασιλέας, μὲ τὰ στριατὰ τὰ κᾶρατα, θεοῖο ἦμερο, ποὺ πῆγαινε καὶ ζυνότανε ἀπάνου του. Τ' ἄλλα τὰ κρᾶρια ἔαχε καὶ κείνα σὰ ἔξια, μὲ χαμᾶιλιά, μὲ χῶντρες στολισμένα, καὶ μ' ἕνα χελωνάκι στὸ κούτελο, ἀνάμια στὰ χᾶμπια του. *

Τὲς τιμημένες προβατίνες τὲς εἶχε ὄμορφα κατᾶτρια καὶ λαμιαρῆς μὲ φηγῆς πλομῖσιμῆς, κ' ἀπὸ μιὰ κουδῶνα νὰ μεγαλῶνε στὸ λαῖμὸ τους, καὶ κείνες καμῖρῶνανε κ' ἀνεχαρῶζανε, φουθῖσιμῆς μέσᾳ στὴ γῶνα τους, σὰ νὰ κατα-

Χᾶμπια=κᾶρατα.

νε; Πρὸς τί ὁ θῆρρος; Γιατὶ τὸ ὄδομα τελειῖνε ἔτσι; Ποιὰ ἡ αἰτία ἡ ἀναγκᾶ ἀπὸ τὴ ζωὴ κ' ὄχι ἀθαίρετη, ποὺ δημιοῦργεῖ τὴν περῖπέτειᾶ; Ἀκόμη κ' ὁ ἀπὸ μηχανῆς θεός, μόνον σὲ τέλος μπορεῖ νὰ παρουσιαστῆ, γιὰ νὰ κλεισῃ σὰν πρῆβᾶτι, μιὰ πρῆβῆ. Ὅχι ὄμοιος νὰ σπαθῆ αἰτία γεννητικῆς πράξης. Ἀσπὴ πρέπει νὰ φανερωθῆ στὸ ὄδρομα φουσαί καὶ ἀναγκᾶ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν πλοκή του καὶ μὲ τὰ ἔδια τὰ μέσα.

Τὸ ἔργο σὰν ποσπάθῃα εἶνε ἀξιόλογο. Δὲ μιλάμε γιὰ τὰ τεχνικὰ τὸν ἐλατοῦματα, εἶνε ἀσῃματα γιὰ ἕναν ἄνθρωπον ποὺ ἔχει τὴ ζωὴ μπροστὰ του. Τὸ ὄδοιαστικὸ ὄμοιος ἐλάτομια ποὺ ἐλάτομια σὲ ἔργο αὐτὸ εἶνε ἱσλαμὰ ποὺ τὸν λείπει ἡ ζωντανὴ νύση ποὺ θὰ τὸ ἐπᾶθε «ἐκ τοῦ μηδενός» ὁ μοναδικὸς λόγος τῆς δημιουργίας του. Ὁ ποιητῆς εἶπε ἀπὸ κάμῃ ἕνα ὄδρομα καὶ πᾶθια. Δὲν ἀναγκᾶ σῆμα νὰ τὸ κάμει ἀπὸ ἕνα μῖμια ποὺ εἶνωσε νὰ φρουσιῖνε μέσα του κ' ἔπερνε νὰ τὸ φανερώσει καὶ νὰ τὸ φανερώσει μόνον δραματικὰ καὶ μόνον μὲ ἀπὸν τὸν μῦθο.

Μὰ καλὰ, τί ἄλλο μῖμια ἀπὸ τὴν ὄρη τῆς νύσης; Ἐδῶ εἶνε τὸ ἐρῶνῃμα κ'. Ὅλας οἱ ὄρης θὰ ὑποταχθῶνε στὸν ἕναν σκοπὸ, ποὺ τότεν κατιάζει ὁ καλλιτέχνης ὄταν φουσαί μέσα του τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς. Τοῦτο πρέπει νὰ κάμει ὁ Σολομὸς καὶ τότε τὸ νῆο του ἔργο θὰ εἶνε πολὺ πιὸ ἀξιόλογο ἀπὸ τὸ «Βέλθωνδρος καὶ Χρυσάντζα» ποὺ μῖνει τῶρα ἕνα «ἐπιπᾶφῆρον» καὶ σὲ πολλὰ χαριτωμένα, ἂν καὶ ἀπλοκῶνῃτο σκηνικὸ παραμῦθῖ.

B. ΡΩΤΑΣ

λαβαίνανε πὼς τὲς εἶχε σὲ ἰδιατέρα ἄεθῖα.

Ἀνάμια σ' ὄλες, μεγάλη ἀγάπη εἶχε στὸ Κωντᾶν, ποὺ εἶτανε προτιγέννη, καὶ ποῦλε ἕνα μικρὸ κεφάλι μὲ μιὰ σγυρορὴ φοδῖνα σὲ κούτελο, γῶνα κάτασπρη καὶ μιὰ σκαρᾶρα μαῖρη σὲ μᾶτια τῆς.

Ἐχρῶς ἀπὸ τὰ χαμᾶιλιά, εἶχε τριπῆσι τ' αὐτᾶ τῆς καὶ πέρασε σκουλαρίκια κα μωμένα ἀπὸ λογῶ λογῶ κολλῖα, κ' ἀπάνου στὸ στήθος τῆς ἔδαλε ἕνα γιορτανὴ ἀπὸ χελωνάκια ἱσλαμὶ σκαθᾶρι τὸ καθῆνα. Σὰν τὴν ἄριμπε, ἡ προβατῖνα γύριζε κατὰ πίσω καὶ τὸν ἔδρασε σὰ νᾶθελε νὰ τοῦ μιλήσει. Ὅποτε καθῶσανε σὲ καμῖτᾶ πέτρα, ἡ κᾶτ' ἀπὸ κανένα δέντρο, πῆγαινε κοντὰ του κ' ἔγλυψε τ' αὐτὸ του.

Ἄλλᾶ εἶχε κ' ἄλλες ἀγαπημένες προβατίνες προκομμένες καὶ γαλακπερές, τὴ Ρούλα, ἡ Χιόνα, ἡ Παγῶνα, ἡ Μυσοῦ, ἡ Γενοβέφα κ' ἄλλες. Ὅστόσο, μιὰ μέρα ποὺ πῆγα σ' ἀγίλι, (*) ἔδραπο τὸ κεφάλι τῆς Κωντᾶνης κομμένο καὶ κρηματισμένο ὄπο τ' αὐτὸ σ' ἕνα καρφι. Ἐγὼ ἔπιασα τὰ κᾶμια σκα, πλὴν ὁ Ἀλέξης γέλοσε καὶ μὲς δεκνόντανε τὸ «Καλὰ νὰ πάθει, γιατί μὲ ὀμοῦσος».

Κ' ὄστερα γυρίζε καὶ μοῦ λέγει, δεκνόντας μὲ τὸ ποδῆρι ποὺ τὸ ματομένο χῶμα: «Νᾶ, τὴ φύχη τῆς τὴν ἦπει ἡ γῆς».

Τὲς γονές προβατίνες, ποὺ εἶτανε στὰ νεῖστα τους τιμημένες γιατί εἶτανε γαλακπερές καὶ γεννῆσανε καὶ πολλὰ θυλιγὰ ἀρνιά, τὲς ἄμολαγε νὰ σκῶνανε λούστερες κοντὰ τὸ μαντρί, γιὰ νὰ μὴν κορῆζονται γυρῶντας στὰ βουνὰ μὲ τὸ κοπάδι, καὶ δὲν τῆς ἔσπαρε, μόνον σὰ φοφῶσανε ἄνοιγε λάκκο καὶ τὲς ἔθαβε, ὄπως εἶτανε, μαζὶ μὲ τὸ μαῖρι.

Τὸ πρῶτον τὸ κρᾶρι τῶλεγε Βασιλέα, κ' εἶτανε σὰ βασιλέας, μὲ τὰ στριατὰ τὰ κᾶρατα, θεοῖο ἦμερο, ποὺ πῆγαινε καὶ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ ΝΕΑ Η ΖΩΗ ΤΗΣ ΒΔΟΜΑΔΑΣ

ΠΑΛΙΑ ΚΑΛΑΝΤΑ

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ
ΟΔΥΣΣΕΑ ΕΛΥΤΗ
(Συνέχεια από τη 2η Σελίδα)

από τὰ χρυσὰ τὰ γένεια του σὺν τῇ δρο-
σιᾷ ποὺ στάζει ἀπὸ τὸ μωρουδάτο δέντρο.
Οἱ μαρκαμάδες εἶχανε κολλήσει ἀπάνου
στ' ὄμορφο τὸ πρόσωπό του, κ' ἡ σφαγὴ
τοῦ λαϊμοῦ του χτυποῦσε σὰ δοξάζει.

Δίπλα του εἶχε ἀπιθωμένο τὸ μαχαίρι
ἀπάνου στὰ χορτάρια. Τὰ χέρια του ρί-
χνανε καὶ γεμίζανε, δίχως νὰ διαστῶνε
ὀδύνη, λὲς κ' εἶτανε κανέννας βασιλέ-
ας ἀπάνου στὸ θρόνο του, σὰ νᾶχε ἐ-
ξουσία μεγάλη στὰ χέρια του.

Ἡ αἰθιότης του κ' ἡ σεμνότης του
γίνηκε ἀξάφνα φωτιά, ἄξια νὰ κάψει
ὅλο τὸν κόσμο. Μὴδὲ θυμὸς, μὴδὲ ἀμά-
χη, μὴδὲ παράπονο τὸν τάραιζε, παρὰ εἶ-
τανε ἦσυχος καὶ βλοσυρὸς. Μονάχα ἡ
νειότη του κ' ἡ παλλημαριά του ἀποζή-
ταγε τὸν πόλεμο, ὅπως ὁ ἀητὸς ἀποζή-
ταγε τὸ δρόλαπα καὶ τ' ἀστροπελέκια γιὰ
τὰ νουίσιον τὴν ἀντρεία του.

Οἱ Τοῦρκοι ἐλέποντας πὼς σκοτωθή-
κανε οἱ περισσότεροὶ μαζί με τὸν ὄν μπα-
σῆ, ἀντί νὰ δειλιάσουνε γενήσανε θεριά
καὶ σκληρώσανε καὶ πολέμουσανε ὀ-
λόρτοι.

Τ' Ἀλέξη τὰ βόλια τελέφανε, κ' ἄρ-
παξε τὴ μαχαίρα καὶ χύθηκε καταπάνω
τους. Χαλάει οἱ μπάλλες τρυπήσανε τὸ
κορμί του, ἄλλες τὸ στήθος, ἄλλες τὴν
κοιλιά του, ἄλλες στὰ χέρια καὶ τὰ πο-
δάκια. Μὰ τὸ κεφάλι του δὲν τὸ πειρά-
ξανε, κ' ἄντις νὰ πέσει χῆμο, περπά-
ταγε καὶ ρίχτηκε ἀπάνου στὸν ἕνα Τοῦρ-
κο καὶ χώρισε σὰ δυὸ τὸ κεφάλι του
με τὸ μαχαίρι, κ' ὕστερα πήγε κ' ἔπεσε
παρὰπέρα, ἀνάσκελος καὶ παράθωσε τὴ
ψυχὴ του.

Οἱ Τοῦρκοι κόψανε πρῶτα τὸ κε-
φάλι τοῦ Κεφάλου τοῦ προδότη ποὺ
εἶτανε ἀπὸ ὄρα ξεφυρισμένος, κ' ὕ-
στερα πήγανε νὰ κόψουνε καὶ τ'
Ἀλέξη τὸ κεφάλι. Καὶ σὺν ἄπλοιοι
ἄνθρωποι ποὺ εἶτανε, σταθήσανοι βοῦθοι
καὶ θαμάζανε τὴν ὄμορφή του, γιὰ τὸ
κεφάλι του ἀπόμεινε ἄγγιχτο κ' ἤμερο
σὰ νὰ κοιμῶτανε. Μὰ στὸ τέλος τὸ κό-
ψανε καὶ τὸ σμίξανε με τ' ἄλλο.

Θάβανε τὰ κουφάρια, ἔξω τὸ κορμί
τοῦ Κεφάλου, καὶ κάνανε μιὰ τοῦμι-
πα χῶμα ἀπάνου ἀπὸ τὸ λάκκο ποὺ
χῶσανε τὸν ὀμπασῆ Μουσταφᾶ ἐφέντη
ἀπὸ τὴν Κόνια, γιὰ νὰ τὸν τιμῶσινε.
Ὑστερα οἱ δυὸ τους σκώσανε τὸ λαθω-
μένο, κ' ὁ ἄλλος ἀκολούθησε ἀποπίσω
τους, βαστώντας τὰ κεφάλια ἀπὸ τὰ μαλ-
λιά, ἕνα στὸ κάθε χέρι, καὶ κατεβήσανε
στὴν ἀκρογιαλιά. Ἀπάνου στὴν ὄρα περ-
νοῦσε μιὰ μομπάρδα καὶ τὴ χουγιᾶξά-
νε νὰ πάει γυαλό, κ' ὁ καπετάνιος ἔ-
στειλε τὴ θάρκα νὰ τοὺς πάρει. Ἡ μομι-
πάρδα ἐρχότανε ἀπὸ τὴ Βλαχιά, κ' εἶ-
τανε τοῦ καπετάν Νικόλα Κοντογιώργη
ποὺ τὸν λέγανε Πρίτσας. Οἱ γεμιτζήδες
τρομάζανε σὺν εἴθωνε κείνους τοὺς μα-
τοχωμένους Τοῦρκους καὶ τὸ λαθωμένο
ποὺ χαροπάλαιθε, καὶ μάλιστα σὺν ἀνέ-
θηκε στὴ μομπάρδα ὁ Τοῦρκος ποὺ σή-
κωνε τὰ ματωμένα κεφάλια, καὶ τὰ πέ-
ταξε ἀπάνου στὴν κουβέρτα.

Τοὺς πήγανε στὸ Ἀἰθαλή, βασιλεμέ-
νος ὁ ἥλιος, καὶ βοῦλλε ὁ τόπος πὼς σκο-
τώσανε στὴν Ἁγία Παρασκευὴ τὸ Γιάν-
νη τὸν Κεφάλου καὶ τὸν Ἀλέξη τὸν Κα-
φάλη.

Τὰ κεφάλια τὰ μπαλαμώσανε καὶ τὰ
κρεμάσανε στὸ Κονάκι νὰ τὰ βλέπει ὁ
κόσμος.

ΦΩΤΗΣ ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗ

Σ η μ ε ι ω σ η.

Ἐνας ἄριστος ζωγράφος, ὁ Γιώργης
ὁ Ἀγραφιώτης τὰ ἐξοίησε τὰ κεφάλια,
τόνα δίπλα στ' ἄλλο, ἀθροισμένα. Ὁ
Κεφάλου εἶχε μακρὰ μουστάκια. Ἀπὸ
τὴ ζωγραφία θγάλανε φωτογραφίες καὶ
βρίσκονται ὡς τὰ σήμερα στοὺς καφενέ-
δες καὶ στὶς ταβέρνες.

Χριστούγεννα, πρωτόσκολα, πρώτη γιορτὴ τοῦ χρόνου
ξανάρχεσαι γιὰ μπάλαμο τῆς φρίκης καὶ τοῦ πόνου.
Φίλοι καλῶς μᾶς ἦρθατε, καθήσετε, φραθεῖτε,
γλεντήστε σὰ στὸ σπίτι σας κ' ἄλλο νὰ μὴ νιαστεῖτε.
Χορέψετε, πηδήσετε, φάτε καλὰ καὶ πιέτε
κ' ἐμεῖς θὰ τραγουδήσουμε πὼς ὁ Χριστὸς γενιέται.
Γενιέται, τὸ πεντάρφανο με στεναγμὸ καὶ δάκρυ
μέσα σὲ ἀχούρι, στὸ παχνί, σὲ μιὰς σπηλιάς τὴν ἄκρη.
Στοὺς πόνους τῆς μαρούλας του τὰ πρόβατα βελάζουν
τὰ βώδια ρουθουνίζουνε, με θαυμασμὸ κοιτάζουν.

Ἄπ' ὄξω στὴν ἀστρόφεγγη νυχτιά, τὴν παγωμένη
βοσκοὶ ἀγρυπνοῦνε σὲ φωτιά τρογύρω ἀσβολομένη
κ' ἕνας στὸν ἄλλον, ποὺ θωρεῖ τὴν ἀλαλη γαλήνη,
λέει, μωρ' ἀδέρφια, ἡ πλάση μας, πολυόμορφη ἔχει γίνει,
καὶ νὰ ἡ φωτιά μας ἔξαφνα φουντώνει ἀπ' τὴν αἰθάλη,
κάνε Θεὸς μᾶς ἔρχεται, κάνε χαρὰ μεγάλη.
Προβάλλει ἀπ' τὴν ἀνατολὴ λαμπρότατο ἀστέρι,
μηνάει εἰρήνης ἀνοιξὴ κ' ἀγάπης καλοκαίρι
κ' ἀκούς σουράβλια νὰ λαλοῦν, καμπάνες νὰ σημαίνουν,
θωρεῖς ἀγγέλοι οὐρανογῆς ἀνεβοκατεβαίνουν.

Κι' ὡσὰν τῆς πλάσης ἡ χαρὰ νᾶβρε ἀνοιχτὴν τὴν ὥρα.
Ξαπλώνεται ὁ ἀντίλαλος ἀπὸ ἄλλη σὲ ἄλλη χώρα
κ' ἀχνίζει ὁ βράχος, τρέμει ἡ γῆς, σκιρτάει τὸ κάθε ζουδι
με τοῦτο τὸ πρωτάκουστο, χαρούμενο τραγούδι:
Δόξα στὸ πνεῦμα τῆς στοργῆς πάνω στῆς γῆς εἰρήνη,
καλογνωμιὰ στὸν ἄνθρωπο, στὸν κόσμο δικησοῦνη.
Τὸ ἀκούσανε οἱ βαριόμοιροι καὶ φράθηκε ἡ καρδιά τους
με γέλια καὶ με κλάματα φιλοῦνε τὰ παιδιὰ τους.
Τ' ἀκούσανε οἱ γραμματικοὶ καὶ πιάνουν τὸ καλέμι
καὶ γράφουνε με θαυμασμὸ καὶ τὸ κορμί τους τρέμει.

Τ' ἀκούσανε οἱ σοφώτατοι κριτάδες τῆς Περσίας
καὶ λένε ἀφτός εἶν' ὁ Χριστὸς, ἀφτός εἶν' ὁ Μεσίας.
Κι' ἐφτός κινοῦνε κι ἔρχονται τρεῖς μάγοι με τὰ δῶρα
γιὰ νὰ τὸν πάρουν βασιλιά στὴν ἐδική τους χώρα.
Σμύρνα, λιβάνι, μάλαμα στὴν κούνια του πετοῦνε
καὶ πέφτουνε σὰ γόνατα καὶ τόνε προσκυνοῦνε.
Τ' ἀκούσανε κ' οἱ ἄρχοντες τοῦ κόσμου ἀπὸ τὴ Ρώμη
λιγοθυμίες τοὺς ἔρχονται, τοὺς περονιάζουν τρόμοι,
μὴ χάσουνε τὰ πλοῦτια τους κ' ὄλη τὴν ἐξουσία
καὶ τὸν Ἡρώδη τὸ θεριὸ προστάζουνε με βία.

Ἄλλα τὰ βυζανιάρικα κ' ὡς δυὸ χρονῶν ἀκόμα
νὰ τὰ περάσει ἀνεσπλάχνα ἀπ' τοῦ σπαθιοῦ τὸ στόμα.
Κλαῖνε οἱ μανάδες, γόζονται, χῶμα στὴ γῆ σπαράζουν
ὅταν θωροῦν τὰ τέκνα τους οἱ δῆμιοι πὼς τὰ σφάζουν.
Στὴν Παναγιὰ ἕνας ἄγγελος μηνάει με θεῖον τρόπο,
πάρε, κυρά, τὸ τέκνό σου καὶ φέβγα σὲ ἄλλον τόπο.

Σπουδαχτικά στὴν ἔρημο κρυφὰ τὴ φεβγατίζει,
τῆς ξενητιάς τὸ βάσανο πολὺ τὴν περιορίζει.
Τὸ βρέφος ἀναθρέφεται σὲ φτωχικὸ σπιτάκι
με τὸ βυζὶ τῆς μάνας του, με τὸ ζερό ψωμάκι.
Μὲ δάκρυ κ' ἀναστεναγμὸ καὶ σιγανὸ τραγούδι
ἀξάνει, ξεπετάγεται κρυφὰ σὺν τὸ λουλούδι.

Κι' ὅταν ἐπαληκάρει κ' ἦρθε στὴ δύναμή του
κάνει μεγάλα θάματα με πνεῦμα καὶ κορμί του:
Γκαρδιώνει τὸν ἀδύνατο, βοηθαεῖ τὸν πονεμένο
καὶ διαφεντέβει τὸν φτωχὸ καὶ τὸν ἀδικημένο
κ' οὔτε ποτὲ ξιπάζεται με δόξα καὶ με πλοῦτο
ποὺ φέρνουν ἔχτρα, ἐγδίκωση, σκλαβιά στὸν κόσμο τοῦτο
παρὰ με γνώμη λείπτερη χτυπάει τὴν ἀδικία
καὶ πάντα βγαίνει ἀντίμαχος στὸ δόλο καὶ στὴ βία.

Καὶ εἰς ἔτη πολλά.

πραγματικὴς βάσεις ποὺ ὀλιγοῦ ἔργου.
Ἡ κριτικὴ πρέπει νὰ εἶνε ἀντικειμενι-
κὴ. Ὑποστηρίζοντας ἕνα τέτοιο πρᾶγμα
δὲν θέλω νὰ νομίζετε ὅτι πέφτω πάλι:
στὸ ἄλλο ἄκρο, κ' ὅτι φτάνω δηλαδὴ
στὸ σημεῖο νὰ παραδέχομαι Ἀπόλυτα
καὶ Ἀ-καιρικὰ κριτήρια γιὰ τὴν Ὀ-
μορφιὰ ἢ ἂ πρῶρι θεθεμμένες ἀρχές
γιὰ τοὺς σκοποὺς καὶ τὰ μέσα τῆς Τέ-
χνης, μῆτε ὅτι προτείνω τὴν ἐγκατά-
λειψη τῆς συγκριτικῆς μεθόδου γιὰ
τὴν ἔρευνα. Ὅλοι μας ξέρουμε σήμε-
ρα, ὅτι κάθε κίνηση καὶ τάση τοῦ ἀν-
θρώπου γιὰ δημιουργία στηρίζεται συ-
νειδητὰ ἢ ἀσυνείδητα σὲ ὀρισμένες δρά-
σεις καὶ ἀντιδράσεις, κ' ὅτι κατὰ συ-
νέπεια ἡ διαλεκτικὴ εἶνε ἡ μόνη ποὺ
μπορεῖ νὰ φωτίσει καὶ νὰ δικαιώσει τίς
πράξεις μας. Ἐκείνο ποὺ διειρεῖμαι
εἶνε ἡ διαλεκτικὴ αὐτὴ νὰ δοκιμάζει
κάθε φορὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἐπάνου σὲ
μιὰ σειρά ἀπὸ ἀντικειμενικοποιημένα
ἔργα, ἢ σὲ μιὰ σειρά ἀπὸ ἰδέες βγαλ-
μένες ἀποκλειστικά μόνον ἀπὸ τὰ
ἔργα αὐτά, ἢ, τὸ πολὺ, σὲ μιὰ σειρά
ἀπὸ γεγονότα ποὺ νὰ ἐκδηλώνονται.
Ἴσως ἔξω ἀπὸ τὴν Τέχνη, τελικὰ ὅμως
νὰ στρέφονται πάλι καὶ ν' ἀφοροῦνε
αὐτὴν καὶ μόνο. Τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ
μιὰν ἀντίφαση (ὅπως θὰ μπορούσε ἀπὸ
πρώτῃ ἀποφῆ νὰ φανεῖ) ἀλλὰ μιὰ σύν-
θεση, τὴ μόνη ἄλλωστε ποὺ εἶνε σὲ θέ-
ση νὰ φωτίσει τὴν Τέχνη χωρὶς νὰ τὴν
προδώσει καὶ χωρὶς νὰ τὴν παρασύρει
σὲ ξένα οἰκόπεδα. Ἐχοντας ὅπ' ὄφει
μας αὐτὰ τὰ πρᾶγματα μποροῦμε μὴ
φαίνεται ἀνεπὶ τῶρα νὰ προχωρήσουμε
σὲ ὅσα προβλήματα πρόκειται νὰ μᾶς
ἀπασχολήσουν.

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ

(Ἡ συνέχεια στὸ ἐρχόμενο)

ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ἡ Συνεταιρισμὸς τῶν Καλλιτεχνῶν
Εἰκοσιτῶν Τεχνῶν εἶνε ἕτοιμος καὶ πρέπει
ὅλοι οἱ καλλιτέχνες ποὺ δὲν εἶνε γραμμέ-
νοι σὲ ὄλοιο συνεταιρισμὸ νὰ περάσουν ἀ-
πὸ τὴν Στέγη (Μουσεῖον) μέχρι τὸ τέλος
τοῦ Δεκεμβρίου νὰ ἐγγραφοῦν.

Μὲ ἐνέργειες Ἐπιτροπῆς Καλλιτεχνῶν
ἢ Ἐνωσῆς Βιομηχανῶν ἔδωσε στὰ Σώμα-
τεία τῶν Καλλιτεχνῶν καὶ Λογοτεχνῶν ἔ-
να ἀρκετὰ σοβαρὸ ποσὸ γιὰ νὰ μοιραστῆ
στὰ μέλη τους τίς γιορτές.

Τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Ἐργασίας μετὰ ἀπὸ
ἐνέργειες Ἐπιτροπῆς Καλλιτεχνῶν ἔδωσε
τρεῖς ἑκατομμύρια γιὰ νὰ μοιραστοῦν σὲ
πενήντα ἀπὸ τοὺς καλλιτέχνες ποὺ ἔχουν
ἀνάγκη.

Οἱ Καλλιτέχνες τίς μέρες αὐτές νὰ περ-
ιοῦν ἀπὸ τὴ Στέγη (Μουσεῖον) γιὰ νὰ
πληροφορηθοῦν γιὰ τίς διάφορες διανοιμές.

ΑΔΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΡΑΞ. ΜΟΥΤΖ. Ναούπιον: Τὸ ποιημά-
σας ἀρκετὰ καλὸ. Τὸ μοτίβο σας δημοτι-
κὸ μὰ τὸ θέμα... ἀνεπίκαιρο. ΧΡ. ΒΙΑΜΒ.
Τὰ ποιήματά σας προδίδουν τὴ γόνιμη
ἐπιρροή τους, τὰ παραδώσαμε τῇ γόνιμῃ
ἐκτακτικῇ ἐπιτροπῇ. Θὰ σας ἀπαντήσουμε.
ΜΑΡ. ΝΙΚ. Καὶ διάθεση καὶ τεχνικὴ δυ-
νατότητα ἐκφράσεως ὑπάρχει. Μὰ χρειά-
ζεται καὶ κάτι τὸ οὐσιαστικότερο. Πι-
στεύουμε πὼς με λίγη προσπάθεια θὰ τὸ
κατακτήσετε καὶ αὐτό. ΦΩΤ. ΕΣΠ. Τὰ
ποιήματά σας δείχνουν μιὰ διάθεση. Ἀλλὰ
κοινοτοπικά. ΑΝ. Β. Ἐλάσαμε τὴ συνερ-
γασία σας. Δυστυχῶς ἀκόμα εἶνε πολὺ
παιδικὰ καὶ με πολλὰ κοινοτοπία. ΕΙΛ.
ΦΙΛ. Σὰς εὐχαριστοῦμε γιὰ τὰ καλὰ σας
γράμματα. Καὶ συμφωνοῦμε ἀπόλυτα με
τίς ἀπόψεις σας. Ὅσο γιὰ τὸν Ψυχάρη,
αὐτὸ εἶνε ἕνα ἀπ' τοὺς σκοποὺς τοῦ περι-
οδικοῦ μας. Καὶ ὅλα τὰ ὅπλα εἶνε στὸ
πρόγραμμά μας καὶ ἐπιβίβουμε σύντομα νὰ
τὰ πραγματοποιήσουμε. ΝΙΚ. ΓΡΑΙΚ.
Εὐχαριστοῦμε καὶ μᾶς